
PROFESSIONSHØJSKOLERNE: ET POTENTIALE FOR INNOVATION

– RAPPORT UDARBEJDET AF DAMVAD A/S
FOR DEA, FTF OG PROFESSIONSHØJSKOLERNES REKTORKOLLEGIUM

Rapporten er udarbejdet for DEA, FTF og
Professionshøjskolernes Rektorkollegium af

Dato for udgivelse: Marts 2012

Tryk: FTF

Grafisk opsætning: Mads Clausen, DEA

ISBN: 978-87-90772-45-1

INDHOLD

SAMMENFATNING: SEKS KONKLUSIONER OM PROFESSIONSHØJSKOLER OG INNOVATION	5
HVORFOR FOKUS PÅ PROFESSIONSHØJSKOLERNE OG INNOVATION?	7
Professionshøjskolerne – et potentiale for innovation	8
Professionshøjskolernes roller	8
PROFESSIONSHØJSKOLERNES BIDRAG TIL INNOVATION	10
Hvad kendetegner professionshøjskolernes projektportefølje?	10
CASESTUDIE: EKSPERT I UNDERVISNING	13
Professionshøjskolernes samarbejdspartnere	14
CASESTUDIE: BILLEDKVALITET OG BILLEDEVALUERINGSKRITERIER FOR LUNGER OG LÆNDERYGGEN	15
Projekter inden for det sundhedsfaglige og pædagogiske område dominerer	16
CASESTUDIE: AKTIONSLÆRING I DAGTILBUD	18
CASESTUDIE: MELLEM ØKONOMI OG SOCIALFAGLIGHED	19
HVAD SKAL DER TIL FOR I HØJERE GRAD AT UDNYTTE PROFESSIONSHØJSKOLERNES INNOVATIONSPOTENTIALE?	20
Hvordan opstår innovation?	20
Professionshøjskolernes innovationspotentiale	21
Hvad skal der til for at realisere professionshøjskolernes potentiale?	21
INNOVATIONSFREMMESYSTEMET OG PROFESSIONSHØJSKOLERNE	23
Faste bevillinger versus konkurrenceudsatte midler	23
Professionshøjskolerne er ikke tænkt ind i det nuværende innovationsfremmesystem	23
Professionshøjskolernes viden og kompetencer kommer ikke i spil	25
CASESTUDIE: INNOVATIONSALLIANCEN	26
Professionshøjskolerne er stort set fraværende i det formelle innovationsfremmesystem	27
CASESTUDIE: DIGITAL RESSOURCEREGISTRERING PÅ BYGGEPLADSEN	28
Professionshøjskolerne samarbejder med private virksomheder og universiteter inden for det formelle innovationsfremmesystem	29
BILAG 1: ANALYSENS GRUNDLAG	32

SAMMENFATNING: SEKS KONKLUSIONER OM PROFESSIONSHØJSKOLER OG INNOVATION

Med professionshøjskolereformen i 2008 blev institutionernes rolle i forhold til praksisnær udvikling og forskning skærpet. I denne rapport undersøger vi professionshøjskolernes bidrag til innovation i de erhverv og professioner, som sektoren uddanner til. Der ses på, om der er potentiale for at styrke professionshøjskolernes rolle i innovationssystemet, og hvad der i så fald skal til.

Rapporten er blevet til i et samarbejde mellem DEA, FTF og Professionshøjskolernes Rektorkollegium. Udgangspunktet har været et ønske om at synliggøre professionshøjskolernes rolle og potentiale i forsknings- og innovationssystemet.

Det er ambitionen, at analysen kan være til inspiration i arbejdet med regeringens innovationsstrategi. Det er samtidig håbet, at den kan inspirere stat, regioner, kommuner, institutioner, GTS'er, universiteter, private virksomheder, faglige organisationer mv. til at udvide og udvikle det samarbejde, de allerede har etableret i kraft af professionshøjskolernes omfattende projektportefølje.

Rapporten baserer sig på en analyse gennemført af konsulenthuset DAMVAD a/s i januar og februar 2012. Rapporten bygger på en omfattende gennemgang af forsknings- og udviklingsprojekter, der har fået støtte af eksisterende programmer og puljer i forsknings- og innovationssystemet og professionshøjskolernes andel deri.

Samtidig indeholder rapporten en kortlægning af professionshøjskolernes projektportefølje, interviews med forsknings- og udviklingschefer på professionshøjskolerne samt casestudier. Der kan læses mere om analysens grundlag i bilag 1.

Analysen peger på seks centrale konklusioner:

- Professionshøjskolerne har et stort innovationspotentiale
- Samarbejde med kommuner og statslige organisationer dominerer projektporteføljen
- Professionshøjskolerne er ikke anerkendte som videnaktører
- Puljer og programmer understøtter ikke professionshøjskolerne, hvilket gør deres rolle i forsknings- og innovationssystemet utydelig
- Fokus på implementering, nye dokumentationsformer og kapacitetsopbygning kan udløse potentialet
- Professionshøjskolerne som pendant til GTS – med fokus på implementering i den offentlige sektor

Se næste side for uddybning af disse konklusioner.

DE SYV PROFESSIONSHØJSKOLER

Professionshøjskolen Metropol

Professionshøjskolen UCC

University College Lillebælt

University College Nordjylland

University College Sjælland

University College Syddanmark

VIA University College

PROFESSIONSHØJSKOLERNE HAR ET STORT INNOVATIONSPOTENTIALE

Potentialet til innovation ligger i udvikling af processer, produkter og metoder, som bidrager til kvalitativt bedre og mere effektive ydelser – det være sig f.eks. i forbindelse med implementering af nye teknologier i hjemmeplejen, nye sagsbehandlingsformer på socialområdet eller en ændret teamstruktur i folkeskolen.

Ofte udspringer innovation i praksisfeltet af et løbende samspil mellem forskningsdrevnen og praksisdreven innovation, da forskning og praksis kan yde hvert deres særlige bidrag til udviklingen af nye ydelser, metoder og lignende. Professionshøjskolernes stærke fundering i praksis giver dem en mulighed for at bringe innovationsaktører sammen og derved bidrage til et produktivt samspil mellem forskningsdrevnen og praksisdreven innovation i professionernes arbejdsfelter. Potentialet består bl.a. i at skærpe fokus på implementeringen af innovationer blandt professionsudøvere og brugere og på at omsætte ny viden i redskaber og arbejdsmetoder – og i sidste ende ændre adfærd og opnå bedre service.

SAMARBEJDE MED KOMMUNER OG STATSLIGE ORGANISATIONER DOMINERER PROJEKTPORTEFØLJEN

Professionshøjskolerne har en omfattende portefølje af forsknings- og udviklingsprojekter, som bedrives med afsæt i praksisnære problemstillinger og i samarbejde med praksis. Projekterne spænder vidt, men har til fælles, at de i væsentligt omfang er målrettet udviklingen af offentlig service med fokus på bl.a. folkeskole, dagtilbud, borgernær sundhed, socialområdet og professionsledelse. Samarbejdspartnerne er derfor naturligt nok kommuner, regioner, staten, faglige organisationer og i mindre omfang private virksomheder. Rapporten viser dog flere eksempler på, at der også er et voksende potentiale i innovationssamarbejdet med private virksomheder.

PROFESSIONSHØJSKOLERNE SOM PENDANT TIL GTS – MED FOKUS PÅ IMPLEMENTERING I DEN OFFENTLIGE SEKTOR

Hvis professionshøjskolerne skal realisere deres potentiale for at bidrage til innovation, skal de ikke konkurrere med universiteterne eller GTS-institutterne, men snarere udnytte og udbygge deres særlige styrker. Dette gælder særligt deres evne til at understøtte læring og udvikling i praksisfeltet, som de kan anvende til at synliggøre og positionere sig selv som en væsentlig innovationsaktør på professionernes arbejdsfelter. Ligesom GTS'er bl.a. har fokus på teknologiens omsætning i virksomheder, er der potentiale for en anvendelsesorienteret videninstitution, som er rettet mod de borgernære løsninger i den offentlige sektor, og hvordan de succesfuldt implementeres.

PULJER OG PROGRAMMER UNDERSTØTTER IKKE PROFESSIONSHØJSKOLERNE, HVILKET GØR DERES ROLLE I FORSKNINGS- OG INNOVATIONSSYSTEMET UTYDELIG

Professionshøjskolerne deltager kun i meget begrænset omfang i det formelle innovations- og forskningssystem. De står for mindre end én pct. af de samlede projekter i de væsentligste programmer i innovations- og forskningssystemet. Disse programmer har mere fokus på forskningsdrevet innovation (udført af universiteter og GTS'er) end på praksisdrevet innovation. De har mere fokus på teknologiudvikling (f.eks. i GTS-systemet) end på teknologiimplementering i praksis. Og de har mere fokus på SMV'er end på den offentlige sektor – som er den primære målgruppe for professionshøjskolernes arbejde. Resultatet er, at den mulige synergi mellem den anvendte forskning og professionshøjskolernes praksisnærhed ikke udløses, da professionshøjskolerne typisk inddrages som et genstandsfelt eller en underleverandør i offentligt støttede projekter og derfor får en "assistentrolle". Professionshøjskolerne inddrages ikke som centrale aktører i problemidentifikationen bag projekterne og får derfor ikke bragt deres kompetencer og erfaring effektivt i spil.

FOKUS PÅ IMPLEMENTERING, NYE DOKUMENTATIONSFORMER OG KAPACITETSOPBYGNING KAN UDLØSE POTENTIALET

For at udløse potentialet bør professionshøjskolerne rette deres fokus på udvikling og især implementering af viden og teknologi i praksis. Det kræver, at professionshøjskolerne udvikler projekter, som bidrager til at omsætte praksiserfaringer og praksisnær innovation i metoder og redskaber, men også at de udvikler dokumentationsformer, som tydeliggør værdien af organisatoriske forandringer og potentiale her. Endelig ligger der et potentiale i, at professionshøjskolerne fortsat udbygger deres kompetencer og kapacitet til anvendt forskning, således at de kan blive opfattet som kvalificerede medspillere og derved få "adgang" til innovations- og udviklingsmidler.

PROFESSIONSHØJSKOLERNE ER IKKE ANERKENDETE SOM VIDENAKTØRER

Professionshøjskolernes projektportefølje er domineret af mindre projekter på under 500.000 kr. Forklaringen ligger i, at de potentielle samarbejdspartnerne ikke i tilstrækkelig grad er opmærksomme på professionshøjskolernes potentiale som videnaktører. Professionshøjskolerne opfattes stadig primært som leverandører af uddannelse – ikke som kvalificerede medspillere i evidensbaserede udviklings- og innovationsprojekter. Dertil kommer, at de aktuelle økonomiske vilkår gør det vanskeligt for bl.a. kommuner og regioner at investere i innovationsprojekter.

HVORFOR FOKUS PÅ PROFESSIONS- HØJSKOLERNE OG INNOVATION?

Regeringen har et erklæret mål om at højne innovationskapaciteten i Danmark. Innovation skal være kilden til, at Danmark skal klare sig i den globale konkurrence. Øget innovation bør også være grundlaget for at bevare Danmark som et produktionsland og for, at Danmark udvikles til at være en servicenation. Innovation skal skabe fornyelse i den offentlige sektor med det for øje at kvalitetsudvikle, målrette og effektivisere de offentlige ydelser.

Innovation i erhvervslivet og i det offentlige er ikke modsætninger, men derimod tæt koblet. Forskning viser, at de lande, som formår at skabe en kultur for samarbejde mellem den offentlige sektor og private virksomheder om at udvikle nye løsninger på de globale udfordringer, vil stå bedre rustet til at bevare velfærden i fremtiden.

Den offentlige efterspørgsel udgør en tredjedel af den samlede efterspørgsel i samfundet og kan derfor være en central innovationsdriver, f.eks. inden for velfærdsteknologi. Innovation kan også ske ved, at de offentlige institutioner og den offentlige service udvikles, så der fortsat er råd dertil. Samtidig skal ydelserne nytænkes i forhold til samfundets behov for bl.a. en veluddannet befolkning, for at færre udstødes fra arbejdsmarkedet, og at trivsel og sundhed øges, fordi de er afgørende for både individet og samfundet.

Offentlig innovation er derfor både en vigtig kilde til og forudsætning for vækst. Offentlig innovation kan skabe økonomisk værdi ved at skabe øget effektivitet, højere produktivitet eller bedre ressourceudnyttelse i ydelser og arbejdsprocesser. Offentlig innovation bidrager dog også til værdiskabelse på mange andre dimensioner, herunder blandt andet øget kvalitet i ydelser og metoder, nye eller bedre løsninger på samfundsmæssige udfordringer, større tilfredshed blandt brugere og større medarbejdertilfredshed og bedre arbejdsforhold i praksisfeltet.¹

Innovation opstår ikke i et tomrum, men der, hvor viden og forskning møder virksomheder og offentlige aktører; der, hvor medarbejdere og brugere bliver inddraget; eller der, hvor fagligheder

mødes på tværs. Netværk, samspil og videninstitutioner, der åbner sig mod omverden og reagerer på fremtidens krav fra arbejdsmarkedet, er derfor afgørende faktorer for innovation.

I tråd hermed har regeringen besluttet, at der skal udarbejdes en national innovationsstrategi, som sammenfatter uddannelses-, innovations-, forsknings- og erhvervspolitik. Fokus er bl.a. på at analysere eksisterende innovationsordninger for at vurdere, hvordan innovationskapaciteten kan øges og med det for regeringen erklærede mål at øge innovation i samspillet mellem videninstitutioner, virksomheder og offentlige aktører.

HVAD ER INNOVATION?

Innovation handler helt overordnet om udviklingen af nye eller væsentligt forbedrede produkter, ydelser, metoder, processer mv.

Et eksempel på innovation i det offentlige er udviklingen af nye eller bedre ydelser til brugere, eksempelvis indførelse af motions- og idrætstilbud til sindslidende.

Innovation kan også komme fra nye eller bedre måder at levere ydelser på, f.eks. indførelse af anerkendende pædagogik i arbejdet med udviklingshæmmede borgere.

Sidst men ikke mindst kan innovation komme i form af it-baserede processer eller organisationsstrukturer, der kan understøtte praksisudøvere i deres daglige indsats og derigennem bidrage til større effektivitet eller kvalitet i deres arbejde. Eksempler herpå kunne være indførelse af robotteknologi og -programmering i klasseværelset for at stimulere elever til at arbejde med it.

¹ For uddybende litteratur om offentlig innovation og værdien heraf se f.eks.:

- Bloch et al. 2010. Measuring Public Innovation in the Nordic Countries. Final report. Se <http://mepin.eu>
- Clark, Good and Simmonds, 2008. Innovation in the Public and Third Sectors. NESTA Innovation Index Working Paper.
- Dunleavy et al. 2008. Innovation in Government Organisations, Public Sector Agencies and Public Service NGOs. NESTA Innovation Index Working Paper.
- Harris and Albury, 2009. Why radical innovation is needed to reinvent public services for the recession and beyond: The innovation imperative. The Lab Discussion Paper March 2009.
- Kelly, Mulgan and Muers, 2003. Creating Public Value: An analytical framework for public service reform. Strategy Unit, Cabinet Office, UK.
- Koch and Hauknes, 2005. On innovation in the public sector. Dublin Report No. D20.
- Mulgan and Albury, 2003. Innovation in the Public Sector. Discussion Paper. Strategy Unit, Cabinet Office, UK.

PROFESSIONSHØJSKOLERNE – ET POTENTIALE FOR INNOVATION

I denne rapport sætter vi fokus på en potentiel central aktør i innovationssystemet: Professionshøjskolerne. Ønsket med rapporten er at nuancere grundlaget for at diskutere professionshøjskolernes rolle i innovationssystemet. Mere konkret, så ønsker vi med denne rapport at undersøge:

- Hvordan bidrager professionshøjskolerne i dag til innovation?
- Hvordan understøtter de nuværende rammebetingelser professionshøjskolernes i innovationsfremmesystemet?
- Hvordan kan professionshøjskolernes potentiale i innovationsfremmesystemet fremmes?

Hvor der i de seneste år har været flere analyser af den samfundsmæssige værdi af den forskningsdrevne innovation via forskningsinstitutionernes samarbejde med private virksomheder,² gør det modsatte sig gældende for den praksisdrevne innovation.

Professionshøjskolernes arbejde sigter mod at udvikle de rammebetingelser, som har en langsigtet effekt på samfundsekonomien. De langsigtede kausalkæder gør det vanskeligere at bevise professionshøjskolernes værdi, trods det at utallige analyser viser værdien af en veluddannet befolkning, integration på arbejdsmarkedet eller øget sundhed og trivsel. Udfordringen består i at måle og demonstrere værdien af professionshøjskolernes arbejde i denne værdikæde.

Med denne rapport er det derfor målet at vise, hvordan professionshøjskolerne bidrager til værdikæden; eksemplificere hvilke typer af forandringer de bidrager til, på hvilke felter og med hvilke resultater for modtageren – alt sammen baseret på den antagelse, at en effektiv indretning af de offentlige ydelser er en afgørende præmis for samfundsekonomien, og at det derfor betaler sig at innovere i det offentlige på lige fod med de private virksomheder.

PROFESSIONSHØJSKOLERNES ROLLER

Professionshøjskolerne blev dannet den 1. januar 2008, så der er tale om en sektor i udvikling og præget af kapacitetsopbygning på forsknings- og udviklingsområdet.

Med reformen blev det cementeret, at uddannelsernes videngrundlag "er karakteriseret ved professions- og udviklingsbaseret, bl.a. gennem samarbejde med relevante forskningsinstitutioner." Det betyder, at professionshøjskolen er forpligtet til at "udføre udviklingsarbejde og varetage videncenterfunktioner. Den skal bl.a. gennem nationalt og internationalt samarbejde og viden- og kompetenceudvikling tillige bidrage til regional og national udvikling og vækst af erhverv og professioner, herunder i udkantsområder."³

Professionshøjskolernes raison d'être er således, at de er uddannelsesinstitutioner, som er forankret i praksis og i de regionale behov. For at kunne udfylde denne rolle er det afgørende at udvikle videngrundlaget løbende via forskning og tæt samarbejde med praksis. Videngrundlaget bliver dermed afsættet for den løbende udvikling af uddannelser samtidig med, at professionshøjskolerne stiller deres viden til rådighed for praksis på en måde, som er umiddelbart udviklende.

HVORDAN SKABER INNOVATION VÆRDI?

Værdien af innovation kan være økonomisk, eksempelvis hvis en ny tilgang medfører økonomiske besparelser gennem øget produktivitet eller effektivitet i patientbehandling eller ældrepleje, således at flere ydelser kan leveres for de samme eller færre midler.

Den største og mest betydningsfulde værdiskabelse fra innovationer i det offentlige ses dog på ikke-økonomiskdimensioner, f.eks. i form af øget kvalitet i de ydelser, som leveres. Dette kan også medføre øget forbrug af disse ydelser. Et eksempel kunne være forbedring af handicap- og genoptræningsudstyr, således at det bliver mere brugervenligt og intuitivt at betjene; dette medfører, at den handicappede får en meget mere effektiv og personlig hjælp, samtidig med at belastningsskader blandt hjælpere kan minimeres.

Andre resultater af innovation i det offentlige kan være løsning af samfundsmæssige udfordringer (f.eks. gennem forbedret behandling af kronisk sygdom eller gennem styrket uddannelse) og større brugertilfredshed.

Sidst men ikke mindst kan innovation i det offentlige føre til større tilfredshed hos og/eller bedre arbejdsforhold for professionsudøvere.

Inspireret af Bloch et al. 2010. Measuring Public Innovation in the Nordic Countries. Final report. Se <http://mepin.eu>

² Se f.eks. Forsknings- og Innovationsstyrelsen: Produktivitetseffekter af erhvervslivets forskning, udvikling og innovation, 2010.

³ LOV nr 562 af 06/06/2007: Lov om professionshøjskoler for videregående uddannelse, 2007.

⁴ UC Rektorkollegiet, 2011.

Professionshøjskolerne er derfor mere end uddannelsesinstitutioner. De indgår i udviklingssamarbejde med offentlige såvel som private aktører og i samarbejde med universiteter og andre forskningsinstitutioner og har derfor en særlig mulighed for at bygge bro mellem forskning, praksis og brugere og derved fremme praksisdreven innovation.

Professionshøjskolerne modtager ikke en fast bevilling til udviklingsarbejde. I perioden 2004-2007 blev udviklingsarbejdet på de daværende centre for videregående uddannelse (CVU'er) – som var forløber til professionshøjskolerne – støttet af midler til de såkaldte nationale videncentre. I perioden fra 2009-2012 har professionshøjskolerne fået del i midlerne fra globaliseringspuljen; i alt 281 mio. svarende til 1,7 pct.⁴ af den samlede reserve givet til forskning og udvikling.

Med afsæt i reformen i 2008 udfører professionshøjskolerne i stigende omfang forsknings- og udviklingsarbejde – herunder på bestilling af eller medfinansieret af staten, regioner, kommuner, fonde, erhvervsorganisationer, private virksomheder mv. Det er netop disse forsknings- og udviklingsprojekter, som tager udgangspunkt i en eksternt givet problemstilling, som er genstandsfeltet for denne analyse.

Vi undersøger således professionshøjskolerens forsknings- og udviklingsarbejde og den umiddelbare værdi, der ligger heri i kraft af de løsninger, de bidrager med – velvidende, at den langsigtede innovationskraft består i at sikre et solidt grundlag for viden- og praksisbaseret uddannelse og dermed for at uddanne fremtidige innovatører af de offentlige ydelser og i private virksomheder.

HVAD ER EN PROFESSIONSHØJSKOLE?

Professionshøjskolerne har til opgave at uddanne kvalificeret arbejdskraft til såvel den private som offentlige sektor. De udbyder og udvikler professionsbacheloruddannelser og efter- og videreuddannelse.

En professionsbacheloruddannelse er en professionsrettet, kompetencegivende mellemlang videregående uddannelse. Uddannelserne til professionsbachelor har normalt en varighed på tre til fire år, inklusiv minimum et halvt års praktik. En professionsbacheloruddannelse kombinerer teori og praksis og retter sig oftest mod et bestemt erhverv eller jobområde.

Professionshøjskolerne udbyder uddannelser inden for følgende fagområder:

- Det pædagogiske område (pædagog, lærer mv.)
- Det sundhedsfaglige område (sygeplejerske, radiograf, bioanalytiker mv.)
- Det social- og samfundsfaglige område (socialrådgiver og professionsbachelor i offentlig administration)
- Det tekniske og merkantile område (bygningskonstruktør, diplomingeniør i bæredygtig energiteknik mv.)
- Det medie- og kommunikationsfaglige område (professionsbachelor i grafisk kommunikation, i animation mv.)

En professionshøjskole skal dække behovet for udbud af professionsbacheloruddannelser i sit dækningsområde – det kan være i en region eller dele af en region. Professionshøjskolerne har derfor pligt til at sikre uddannelsesforsyning i alle egne og skal samtidig fungere som regionale videninstitutioner, der har et tæt og stærkt samspil med regionale interesser, herunder virksomheder, aftagere, regionale vækstfora mv.

PROFESSIONSHØJSKOLERNES BIDRAG TIL INNOVATION

Siden reformen i 2007 har professionshøjskolerne arbejdet på at opbygge deres kapacitet på forsknings- og udviklingsområdet både organisatorisk og videnmæssigt. Professionshøjskolerne har i dag en omfattende portefølje af forsknings- og udviklingsprojekter, som bedrives med afsæt i praksisnære problemstillinger og i samarbejde med praksis. I dette kapitel ser vi nærmere på, hvad der kendetegner professionshøjskolernes eksternt rettede forsknings- og udviklingsprojekter. Kapitlet bygger på interviews med forsknings- og udviklingschefer på professionshøjskolerne, casestudier af udvalgte projekter samt en gennemgang af alle professionshøjskolernes eksternt rettede forsknings- og udviklingsprojekter⁵ afsluttet i perioden 2009-2011.

HVAD KENDETEGNER PROFESSIONS- HØJSKOLERNES PROJEKTPORTEFØLJE?

Professionshøjskolerne deltager i en bred vifte af aktiviteter og ydelser, som bidrager til innovation i praksis og skaber værdi for professionsudøvere og brugere. En gennemgang af professionshøjskolernes projektportefølje viser, at den kan opdeles i tre hovedtyper af projekter:

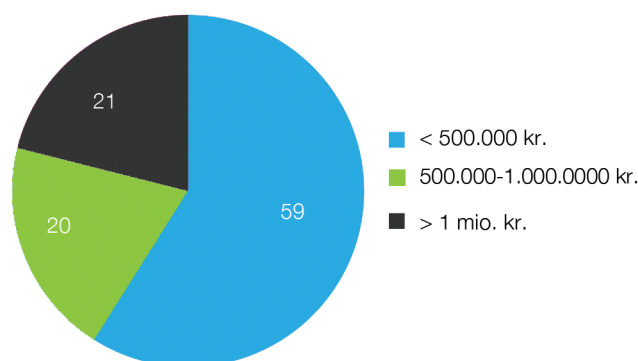
- Forsknings- og udviklingsprojekter på bestilling
- Store fælles forsknings- og udviklingsprojekter
- Mindre fælles forsknings- og udviklingsprojekter

FORSKNINGS- OG UDVIKLINGSPROJEKTER PÅ BESTILLING

Omkring en tredjedel af projekterne i professionshøjskolernes projektportefølje er forsknings- og udviklingsprojekter (FoU-projekter) på bestilling. Dette kan være anvendt forskning eller praksisnær udvikling rekvireret af en velfærdsleverandør, et ministerium, en privat virksomhed eller andre offentlige/private organisationer.

Der er tale om forholdsvis forskelligartede projekter, hvad angår størrelsen af projekternes finansiering. Der er både mindre projekter på under 100.000 kr. og projekter på over 10 mio. kr. De fleste projekter ligger dog på en samlet finansiering på under 500.000 kr., jf. figur 1.

Figur 1: Oversigt over FoU-projekter på bestilling fordelt på størrelse (pct.)

Kilde: DAMVAD, 2012.

Finansieringen til disse forsknings- og udviklingsprojekter kommer udelukkende fra den eksterne opdragsgiver, der som oftest også på forhånd har defineret projektets problemstilling. Dette gør sig særligt gældende, når det er et ministerium som Socialministeriet eller en styrelse som Erhvervs- og Byggestyrelsen, der har bestilt opgaven.

I ca. halvdelen af forsknings- og udviklingsprojekterne på bestilling er rekvisenten et ministerium eller en styrelse. Særligt fremtrædende er det daværende Undervisningsministeriet, da de står for langt størstedelen af forsknings- og udviklingsprojekterne, som er rekvireret af et ministerium.

Der er typisk tale om større projekter på over 500.000 kr., når det er et ministerium eller en styrelse, der er rekvisent. Disse projekter falder ydermere typisk under kategorien "anvendt forskning", hvor professionshøjskolen frembringer ny viden om bestemte problemstillinger, som er relateret til professionernes arbejdsfelter.

⁵ Eksterntrettede forsknings- og udviklingsprojekter er i denne analyse afgrænset til projekter, som involverer en eller flere eksterne samarbejdspartnere, og hvor professionshøjskolen indgår i kortlægning eller løsning af en eksternt problemstilling. Rekvirerede EVU-forløb indgår ikke.

En del af disse projekter har karakter af evalueringer af igangsatte indsatser og projekter eller kortlægninger af tendenser mv. Denne type projekter bidrager til innovation i praksis ved at indsamle og videreformidle viden om forskellige tiltag, arbejdsformer mv., det vil sige, viden som kan anvendes til at ændre igangværende tiltag og/eller tilrettelægge fremtidige indsatser.

Et eksempel på et forsknings- og udviklingsprojekt rekvireret af et ministerium er evalueringsprojektet "Fra bænkevarmer til danseløve", som University College Nordjylland har gennemført for Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse. UC Nordjylland evaluerede her et tværkommunalt rehabiliteringsprojekt i Mariagerfjord og Vesthimmerlands kommuner, hvis formål var at udvikle rehabiliteringstilbud til borgere med kronisk obstruktiv lungesygdom (KOL) og borgere med iskæmisk hjertesygdom.

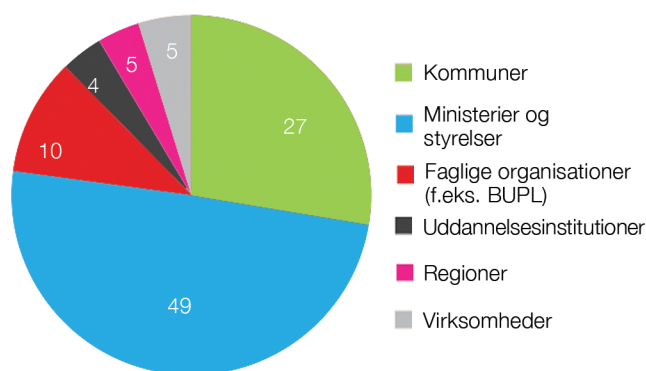
Formålet med evalueringen var dels at evaluere indsatser i rehabiliteringsprojektet og vurdere om borgerne øgede deres handlekompetence ved at deltage i rehabiliteringen, og dels at evaluere om rehabiliteringsindsatserne var sammenhængende og videnbaserede. Den viden, der kom frem i evalueringen, er anvendt til at tilpasse den aktuelle indsats i Mariagerfjord og Vesthimmerlands kommuner og giver samtidig Ministeriet for Sundhed og Forebyggelsen en viden, de kan bruge til fokuseringen af fremtidige rehabiliteringsindsatser.

En anden stor rekvirent er kommunerne. Der er her typisk tale om mindre projekter på under 500.000 kr. Disse projekter er kendetegnet ved enten at være udvikling af praksis eller implementering af ny praksis. Førstnævnte refererer til en systematisk indsats for at frembringe nye eller væsentligt forbedrede ydelser, metoder, teknologier, processer, organisationsformer eller lignende baseret på viden opnået gennem forskning eller gennem praksis, mens implementering af praksis omfatter, at de nye eller væsentligt forbedrede ydelser, metoder eller processer mv. tages i brug i praksisfeltet.

Denne type projekter bidrager ofte til proces- og organisationsinnovation, det vil sige udvikling af nye tilgange, arbejdsgange og metoder til at levere ydelser baseret på indsigter fra praksis. "Udvikling og implementering af anerkendende pædagogik" er et eksempel på et sådan projekt. Projektet er gennemført i et samarbejde med University College Syddanmark og ledelsesgruppen på handicapområdet, bofællesskaber, aktivitetstilbud og distriktsvejledergruppen i Tønder Kommune. Dette projekt havde til formål at udvikle og implementere anerkendende pædagogik i arbejdet med udviklingshæmmede borgere og i sidste ende forbedre den service, som udviklingshæmmede borgere modtager.

"Digital ressourcerejistrering på byggepladsen" er et andet eksempel på et forsknings- og udviklingsprojekt på bestilling. Her har VIA University College bistået entreprenørvirksomheden Østergaard i implementeringen af et IKT-baseret værktøj i deres arbejde. Dette har ikke blot forbedret virksomhedens kvalitetssikring og dokumentation af deres arbejde, men har også givet virksomheden økonomiske besparelser i form af sparede arbejdstimer (se side 27).

Figur 2: Oversigt over rekvirenter (pct.)

Kilde: DAMVAD, 2012.

STORE FÆLLES FORSKNINGS- OG UDVIKLINGSPROJEKTER

En anden projekttype, som fylder omkring en tredjedel i professionshøjskolernes projektportefølje, er store fælles forsknings- og udviklingsprojekter. Denne kategori dækker over projekter på over 500.000 kr., som er gennemført i samarbejde med velfærdsleverandører, videninstitutioner og/eller private virksomheder.

En af de ting, som er kendetegnende for både store og mindre fælles forsknings- og udviklingsprojekter, er, at den enkelte professionshøjskole helt eller delvist har finansieret projektet – enten via globaliseringsmidlerne eller andre interne midler. Omkring halvdelen af de store forsknings- og udviklingsprojekter er medfinansieret via globaliseringsmidlerne.

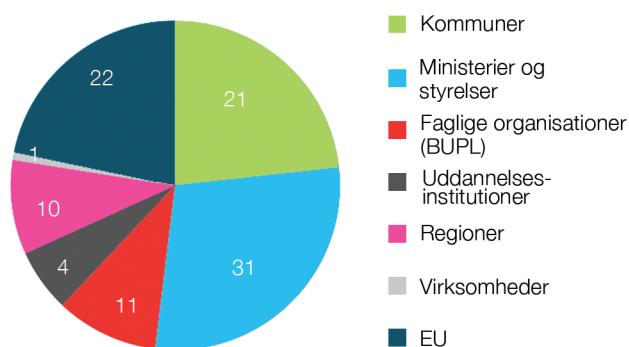
Ser vi nærmere på den eksterne finansieringskilde i de store fælles forsknings- og udviklingsprojekter, så kommer den eksterne finansiering typisk fra kommuner, ministerier/styrelser eller EU-midler (f.eks. Socialfondsmidler),

jf. figur 3. EU-projekterne er kendetegnet ved at være relativt store projekter (< 1 mio. kr.) med mange samarbejdspartnere. Flere af projekterne involverer samarbejdspartnere fra andre lande, og fokus i disse projekter er ofte på forskelle mellem de forskellige landes håndtering af en given problemstilling, som f.eks. mobilitet på tværs af landegrænser.

Ser vi nærmere på de projekter, som er finansieret delvist af kommunerne, så er mange af disse projekter gennemført i et samarbejde med Københavns Kommune og Aarhus Kommune, hvilket peger på, at det kræver en vis kapacitet og kritisk masse for kommunerne at indgå i denne type projekter. Disse praksisorienterede forsknings- og udviklingsprojekter kan omhandle anvendt forskning, udvikling af ny praksis, implementering af ny praksis eller en kombination heraf.

Projekterne "Aktionslæring i dagtilbud" (se side 17) og "Ekspert i undervisning" (se side 13) er begge eksempler på store fælles forsknings- og udviklingsprojekter, der på hver sin måde har bidraget til innovation i praksis. F.eks. har sidstnævnte tydeliggjort, hvordan de praktikvejledere, som er ansat i folkeskolerne, også indtager rollen som faglige fyrtårn. På den måde har projektet udviklet på centrale forhold som klasserumsledelse, relationskompetencer og skole/hjem-samarbejdet.

Figur 3: Oversigt over eksterne finansieringskilder af store fælles forsknings- og udviklingsprojekter (pct.)

Kilde: DAMVAD, 2012.

MINDRE FÆLLES FORSKNINGS- OG UDVIKLINGSPROJEKTER

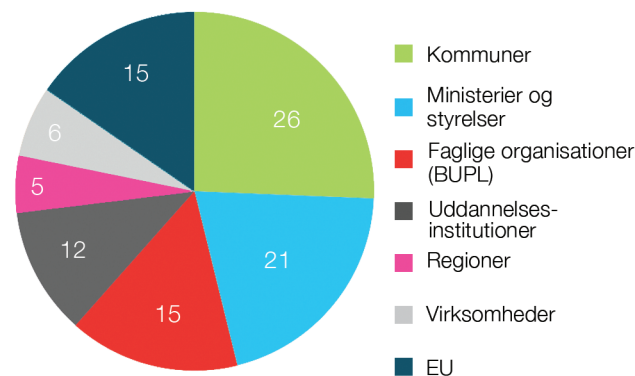
Den sidste projekttype er mindre fælles forsknings- og udviklingsprojekter. Denne kategori dækker over projekter under 500.000 kr., som er gennemført i samarbejde med velfærdsleverandører, videninstitutioner og/eller private virksomheder. Der er tale om relativt små projekter, der i

gennemsnit er på 150.000 kr.

Som det fremgår af figur 4, er det kommuner, ministerier/styrelser og faglige organisationer, der har medfinansieret størstedelen af de mindre fælles forsknings- og udviklingsprojekter. Disse projekter er dog i høj grad også finansieret af professionshøjskolerne via interne midler eller globaliseringsmidler.

Selvom projekterne ikke er så store, bidrager de alligevel til innovation i praksis. Der er her særligt tale om udvikling af eller implementering af ny praksis. Projekterne "Innovationsalliancen" (se side 25), "Billedkvalitet og billedeevalueringskriterier for lungerog lænderyggen" (se side 15) og "Mellem økonomi og socialfaglighed" (se side 18) er alle eksempler på mindre fælles forsknings- og udviklingsprojekter, der på hver sin måde har bidraget til innovation i praksis. Eksempelvis har "Billedkvalitet og billedeevalueringskriterier for lunger og lænderyggen" bidraget til, at radiograferne på Herning og Holstebro Sygehuse tager bedre røntgenbilleder. Bedre røntgenbilleder betyder, at patienterne hurtigere får en diagnose og slipper for at blive kaldt ind til nye røntgenundersøgelser.

Figur 4: Oversigt over eksterne finansieringskilder af mindre fælles forsknings- og udviklingsprojekter (pct.)

Kilde: DAMVAD, 2012.

De interviewede forsknings- og udviklingschefer peger på, at der er udfordringer forbundet med de mindre fælles forsknings- og udviklingsprojekter. Blandt andet kan det være en udfordring at sikre videnflowet tilbage til uddannelserne eller generel udbredelse og validering af den opnåede viden.

Til gengæld er netop de mindre fælles forsknings- og udviklingsprojekter en måde hvorpå, professionshøjskolerne kan udvide deres netværk af samarbejdspartnere samt en måde at få flere forsknings- og udviklingsprojekter i hus, da det er en indgang til at vise nye samarbejdspartnere, hvad professionshøjskolerne kan bidrage med. Projektet "Mellem økonomi og socialfaglighed" er et

CASESTUDIE: EKSPERT I UNDERVISNING

En "ekspert i undervisning" er en lærer, der kan kombinere faglig og fagdidaktisk viden – og som kan anvende denne viden i relation til de konkrete elever, der undervises. Men hvordan bliver lærerstuderende eksperter i undervisning? Det gør de i krydsfeltet mellem linjefag, pædagogiske fag og praktik, det vil sige i mødet mellem teori og praksis. Men netop samspillet mellem teori og praksis er en af de ting, som er særligt udfordrende at håndtere i læreruddannelsen. Formålet med projektet "Ekspert i undervisning" er derfor at styrke sammenhængen mellem teori og praksis ved at knytte stærkere bånd mellem skole og læreruddannelsen.

TREPARTSSAMTALEN I CENTRUM

Projektet har haft til formål at forbedre de studerendes udbytte af praktikken, samt at "folkeskolens virkelighed" i højere grad danner baggrund for undervisningen på læreruddannelsen. Projektet fokuserede på praktikken i uddannelsens første to år og fulgte årgang 2008, som er de første studerende, der blev uddannet efter den nye læreruddannelseslov. Projektet har afprøvet og udviklet forskellige "kommunikative fora" for mødet mellem teori og praksis og målet – i samarbejde med DPU og involverede kommuner – efteruddannet lærerne til at varetage undervisning og vejledning af de lærerstuderende i forbindelse med deres praktikperioder i folkeskolen.

Fokus var her særligt på trepartsamtalen mellem praktiklæreren på skolen, praktikvejlederen på professionshøjskolen og den studerende. Projektet er organiseret som et komparativt forsøgs- og udviklingsarbejde i den forstand, at der på hvert uddannelsessted på de to professionshøjskoler er gennemført forsøgs- og udviklingsarbejde. Til hvert af disse er koblet følgeforskning, hvor der blandt andet er blevet lavet observation af studerendes praktikforløb.

FRA LÆRERUDDANNELSE TIL PRAKSIS

Det interessante ved projektet er, at det har været tilrettelagt med et fokus på at styrke videngrundlaget for, hvad der virker i praktikken – altså forskning i professionshøjskolerne selv som genstandsfelt. Men netop på grund af praksisorienteringen i uddannelserne, så er kommunerne og de lokale folkeskoler helt naturligt involveret i projektet. Det har ifølge en kommunal skolechef betydet, at der er sat fokus på praktikvejlederens rolle som pædagogisk fyrtårn – som ekspert i undervisning – og har bidraget til at udvikle den måde, de arbejder på i deres daglige virke.

Dertil kommer, at følgeforskernes observationer af praksissituationer har givet væsentlige indsigter i forhold som klasserumsledelse, relationskompetence og skole/hjem-samarbejdet. Denne viden er tilført kommunerne via konferencer, workshops og løbende samarbejde i projektet. Ifølge skolechefen har det konkret betydet fornyet fokus på, hvad der virker i skolen og ændrede arbejdsformer, som i sidste ende har øget kvaliteten af folkeskoleundervisningen i kommunen.

På policyniveau har projektet også givet genlyd. KL er blevet mere bevidste om værdien af praktiklærerordningen. Endelig er viden fra projektet også inddraget i den nyligt afsluttende analyse for følgegruppen til læreruddannelsen.

UC: University College Nordjylland og VIA University College

Samarbejdspartnere: Danmarks Pædagogiske Universitetsskole (DPU), Århus Universitet og en række jyske kommuner

Størrelse: 8,5 mio. kr.

Projekttype: Anvendt forskning

Finansiering: Undervisningsministeriet og globaliseringsmidler

eksempel på et mindre fælles forsknings- og udviklingsprojekt, som er blevet fulgt op af et større projekt.

Særligt kendetegnende for både de mindre og de store fælles forsknings- og udviklingsprojekter er, at mange af projekterne er initieret af professionshøjskolerne selv. Et eksempel er projektet "Organisatoriske betingelser for sammenhængende patientforløb i kommunalt regi – med særligt fokus på borgere med kroniske lidelser". Ideen til dette projekt kom fra en underviser på den sundhedsfaglige diplomuddannelse, som var blevet gjort opmærksom på problemstillingen omkring behovet for mere sammenhængende patientforløb af kursister. Professionshøjskolen henvendte sig derefter til Hillerød Kommune for at høre, om de var interesserede i et samarbejde. Projektet er samtidig et klassisk eksempel på, hvordan professionshøjskolerne via deres kontakt til professionsudøvere får viden om konkrete problemstillinger i praksis, som de kan bidrage til at løse.

Professionshøjskolerne gennemfører mange mindre forsknings- og udviklingsprojekter. Et blik ned over hele projektporteføljen viser, at over halvdelen af professionshøjskolernes innovationsprojekter er under 500.000 kr.

PROFESSIONSHØJSKOLERNES SAMARBEJDSPARTNERE

Professionshøjskolerne samarbejder med en lang række forskellige aktører lige fra mindre organisationer som daginstitutioner, folkeskoler og lignende til større organisationer som hospitaler og kommuner. Figur 5 giver et overblik over fordelingen mellem forskellige typer samarbejdspartnere.

Som det ses, gennemføres de fleste forsknings- og udviklingsprojekter i professionshøjskolernes uddannelsesportefølje i samarbejde med en offentlig velfærdsleverandør som kommuner, hospitaler, folkeskole mv. Kommunerne er særligt fremtrædende, idet de indgår som samarbejdspartner i omkring 37 pct. af projekterne. Selvom kommunerne er en hyppig samarbejdspartner, og selvom de finansierer omkring 20 pct. af forsknings- og udviklingsprojekterne, så er det bemærkelsesværdigt, at de ikke fylder mere i professionshøjskolernes projektportefølje.

En forklaring kan ifølge forsknings- og udviklingscheferne ligge i, at kommuner ikke i tilstrækkelig grad er opmærksomme på professionshøjskolernes potentiale som videnaktør, men primært tænker dem som leverandør af uddannelse. En anden forklaring er, at mange kommuner i dag har kapaciteten til at selv at drive udviklingsprojekter.

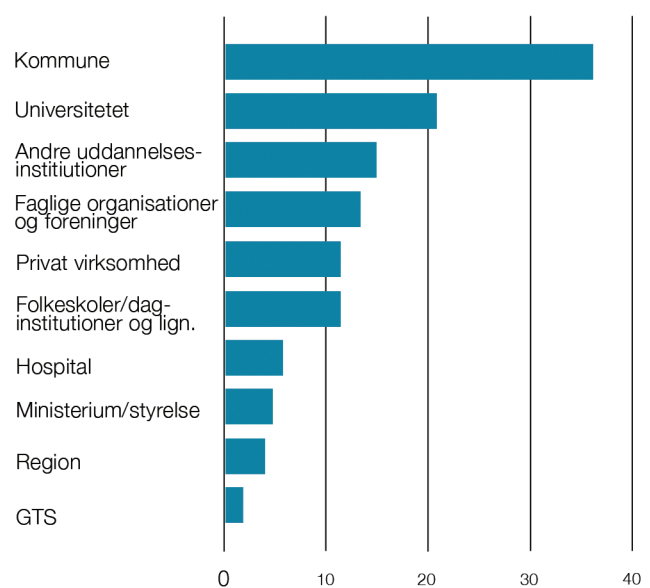
Det, de efterspørger, er viden fra anvendt forskning og evidensbaseret.

En anden vigtig kategori af samarbejdspartnere for professionshøjskolerne er andre forsknings- og videninstitutioner (universiteter, andre professionshøjskoler og erhvervsakademier) og uddannelsesinstitutioner (erhvervsskoler, gymnasier mv.). Professionshøjskolerne samarbejder også med GTS'erne, om end dette kun er i en lille andel af deres forsknings- og udviklingsprojekter (ca. én pct.).

Ser vi nærmere på de private virksomheder, viser figur 5, at de indgår i omkring 12 pct. af projekterne. Taget i betragtning, at størstedelen af professionshøjskolernes uddannelsesportefølje er rettet mod det offentlige, er dette en relativ høj andel. Det er særligt interessant, at de private virksomheder indgår mere end hospitalerne, som ellers aftager en stor andel af professionshøjskolernes dimittender.⁶

Et blik ned over projektporteføljen viser, at omkring 10 pct. af projekterne gennemføres i et samarbejde mellem både en forskningsinstitution (universitet eller GTS) og en offentlig velfærdsleverandør/privat virksomhed. Et eksempel er forsknings- og udviklingsprojektet "Medinddragelse og lighed – en god idé? En analyse af patienttilblivelser i det moderne hospital". Projektet havde til formål at undersøge, hvordan patientidentiteter bliver til i en moderne hospitalskontekst, herunder hvilke rammebetingelser der er med til at præge tilblivelser af patientidentiteter. Projektet er gennemført i samarbejde mellem Professionshøjskolen Metropol,

Figur 5: Oversigt over samarbejdspartnere fordelt på projekter (pct.)

Kilde: DAMVAD, 2012.

⁶KOT-optagelsestallene fra 2011 viser, at professionshøjskolerne i 2011 optog 6.351 studerende på det sundhedsfaglige område, mens de optog 1.968 på det tekniske område.

CASESTUDIE: BILLEDKVALITET OG BILLED-EVALUERINGSKRITERIER FOR LUNGER OG LÆNDERYGGEN

Bedre røntgenbilleder betyder, at patienterne får en bedre og mere præcis diagnose og slipper for at blive kaldt ind til nye røntgenundersøgelser. En af måderne at få bedre røntgenbilleder på er at sikre, at radiograferne og røntgen-sygeplejerskerne bliver endnu bedre til at vurdere kvaliteten af de billeder, de tager. Og netop dét var målet med et udviklingsprojekt, som University College Nordjylland gennemførte i samarbejde med Herning og Holstebro Sygehus.

MINIKONFERENCER PÅ DE ENKELTE AFDELINGER BANEDE VEJEN FOR AT HØJNE DEN FAGLIGE KVALITET AF RADIOGRAFERNE OG RØNTGENSYGEPLEJERSKERNES ARBEJDE

Formålet med projektet var at højne den faglige kvalitet af radiograferne og røntgen-sygeplejerskernes arbejde, når de tager og evaluerer røntgenbilleder. Det primære middel til dette var øget fokus på billedkvalitet og afholdelse af fire minikonferencer på de to røntgenafdelinger; en om lunger og en om lænderyggen. Formålet med minikonferencerne var at forbedre kvaliteten af de billeder, radiograferne tager, ved at undervise dem i radiologiske fund og kriterierne for de to undersøgelser. UC Nordjylland havde udviklet den didaktiske plan, som undervisningen baserede sig på, og minikonferencerne blev afholdt af en radiolog på et personalemøde og foregik dermed på de enkelte afdelinger.

For at afgøre hvorvidt radiografernes/røntgen-sygeplejerskernes deltagelse i minikonferencerne var med til at udvikle deres faglige evne til at vurdere røntgenbillederne af lunger og lænderyggen, gennemførte man to "evalueringsrunder". Formålet med evalueringsrunderne var at undersøge radiografernes evne til at fotografere og vurdere deres egne røntgenbilleder af lunger og lænderyggen både før og efter konferencerne. Til det formål udarbejdede UC Nordjylland i samarbejde med radiografer fra de to afdelinger et evalueringsskema, som den enkelte radiograf skulle evaluere sine billeder på baggrund af. Efterfølgende gennemgik en erfaren radiograf billederne og evaluerede dem med udgangspunkt i de

samme evalueringsspørgsmål, og til sidst blev billederne vurderet af en radiolog. Resultaterne fra de to evalueringsrunder blev herefter sammenholdt for at se, om man kunne spore en udvikling som følge af minikonferencerne. Læringsudbyttet af konferencerne er endvidere evalueret ved hjælp af to fokusgruppeinterviews.

HØJERE KVALITET ER LIG MED EN HURTIGERE DIAGNOSE OG FÆRRE PATIENTER, SOM SKAL IND TIL NYE UNDERSØGELSER

Ifølge beskrivende radiograf Jacob Conradsen fra røntgenafdelingen på Herning Sygehus har minikonferencerne og projektet generelt sikret en større feedback mellem radiograferne og radiologerne/de beskrivende radiografer, som er dem, der stiller diagnosen. Dette har bidraget til at højne kvaliteten af de billeder, radiograferne tager. Det har stor betydning for patienterne, idet de får en bedre og mere præcis diagnose og ikke behøver at blive kaldt ind igen til nye undersøgelser.

Jacob Conradsen fremhæver videre, at de på baggrund af projektet har fået et værktøj i form af minikonferencerne; og det er et værktøj, som de fortsat benytter sig af. På røntgenafdelingen på Herning Sygehus afholdes der stadig minikonferencer om et nyt emne hver måned. Man har også i et mindre omfang benyttet sig af evalueringsskemaet til at belyse en positiv effekt af minikonferencerne.

Projektet har også bidraget til øget kvalitet i radiografuddannelsen, idet de indsamlede data benyttes i undervisningen i kvalitativt metodeværksted og statistik.

UC: Videncenter for Radiografi, University College Nordjylland

Samarbejdspartnere: Herning og Holstebro Sygehus

Størrelse: 150.000 kr.

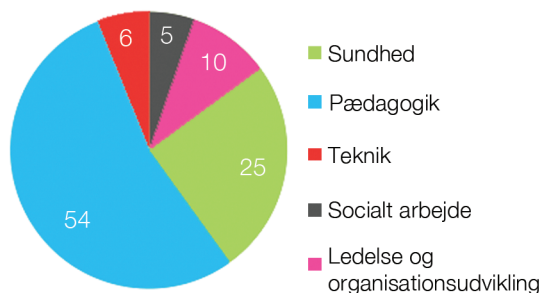
Projekttype: Udvikling af praksis

RUC og to hospitaler. Disse projekter er særligt interessante, da de er eksempler på, hvordan professionshøjskolerne samarbejder med aktører på tværs af innovationsværdikæden.

PROJEKTER INDEN FOR DET SUNDHEDSFAGLIGE OG PÆDAGOGISKE OMRÅDE DOMINERER

En gennemgang af projektporteføljen viser, at langt størstedelen af professionshøjskolernes projekter er inden for det pædagogiske område efterfulgt af det sundhedsfaglige område. Givet professionshøjskolernes uddannelsesportefølje er det ikke overraskende, at det er projekter inden for dette område, som dominerer. Selvom

Figur 6: Projekter fordelt på fagområde (pct.)

Kilde: DAMVAD, 2012.

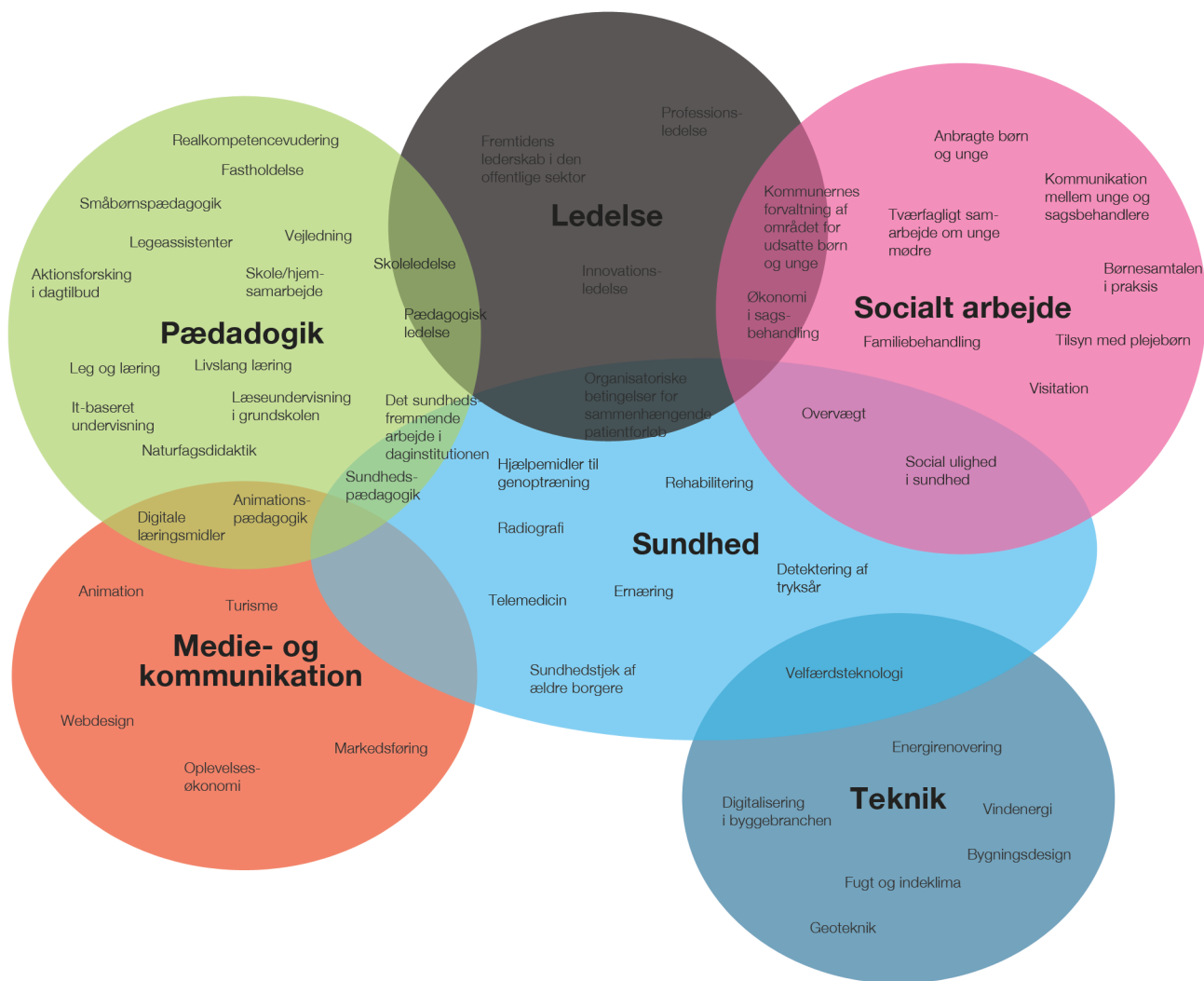
der er stor diversitet, så er der dog stor forskel på antallet af projekter inden for de forskellige fagområder, jf. figur 6.

Professionshøjskolerne portefølje rummer projekter inden for meget forskelligartede områder fra kernevelfærdsområder som f.eks. folkeskolen, socialt udsatte, rehabilitering, sundhedsfremme og offentlig ledelse til mere privatrettede områder som bio- og laboratorietechnik, vindenergi, geoteknik og visse ingeniørfaglige og byggefaglige områder.

Professionshøjskolerne arbejder inden for de forskellige fagområder med meget forskelligartede projekter, ligesom de inden for hvert område har særlige spidskompetencer. Inden for det sundhedsfaglige område er projekter inden for sundhedsfremme og ernæring, rehabilitering og velfærdsteknologi særligt fremtrædende, mens der inden for det tekniske område særligt er tale om brug af IKT-værktøjer i byggebranchen og energirenovering. Det betyder også, at professionshøjskolernes vilkår og grundlag for at indgå i forsknings- og udviklingsarbejde varierer meget fra område til område.

Noget, der er særligt kendetegnende for professionshøjskolernes projektportefølje, er de mange tværfaglige projekter. Som det fremgår af figur 7 har professionshøjskolerne en række projekter, hvor deres viden fra flere områder kombineres. Et eksempel på et sådan projekt er "Sunde institutioner", som University College Syddanmark har gennemført i samarbejde med Esbjerg kommune. I projektet kombineres viden om sundhedsfremme og pædagogik med det formål at øge pædagogers viden og bevidsthed om sundhed og trivsel i dagsinstitutionerne.

Figur 7: Eksempler på projekter inden for de forskellige fagområder

Kilde: DAMVAD, 2012.

CASESTUDIE: AKTIONSLÆRING I DAGTILBUD

Gennem de senere år har vi set en stigende offentlig interesse for pædagogers arbejdsopgaver og metoder og kvaliteten af den pædagogiske praksis, herunder tilstedeværelsen af de pædagogiske principper, som ligger til grund for institutionens praksis – med det for øje, at de pædagogiske principper er kilden til kvalitet i dagtilbud mv. Aktionslæring er en ny metode, der skal hjælpe pædagoger med at udvikle kvaliteten i det pædagogiske arbejde og give større faglighed og arbejdsglæde i daginstitutionerne. 31 institutioner har testet metoden og arbejdet med at ændre den nære praksis ved at handle på nye måder.

AKTIONSLÆRING SOM ET REDSKAB TIL AT TYDELIGGØRE DEN PÆDAGOGISKE PRAKSIS OG FINDE NYE VEJE

Projektet er et studie i aktionslæringens muligheder og udfordringer i dagtilbud (0-6 år). Formålet er at undersøge, hvordan pædagoger gennem aktionslæring – dvs. praksisnære eksperimenter – kan skabe bedre forudsætninger for kvalitetsudvikling i dagtilbud og en mere synlig og offensiv anvendelse af pædagogers professionelle viden.

Aktionslæring er kort fortalt en metode, hvor praktikere som for eksempel pædagoger udvikler praksis i praksis. Helt konkret har de involverede pædagoger i samarbejde med en konsulent fra professionshøjskolen UCC identificeret en problemstilling (f.eks. konflikter mellem børnene) eller et emne, som de gerne ville blive klogere på i deres hverdag. Derfra planlagde de nogle eksperimenter, hvor de gjorde noget andet, end de plejer, ud fra en formuleret hypotese (baseret på pædagogiske overvejelser). En kollega observerede efterfølgende aktionen ud fra nogle fastsatte observationspunkter. Derpå tog de en samtale, hvor en konsulent fra UCC deltog, hvor de diskuterede, hvad der skete og hvorfor. Dermed får pædagogerne sat ord på deres viden og erfaringer, og det kan de bruge til at sætte en ny aktion i gang, som de så observerer og reflekterer over. Projektet opererer således på to plan, eftersom det både handler om at udvikle en metode, hvor den pædagogiske viden i højere grad sættes i spil ved løsning af udfordringer, og om at løse konkrete problemstillinger.

NÅR DER BLIVER SAT ORD PÅ FAGLIGHEDEN, ÆNDRER DET ARBEJDSMETODERNE OG ØGER ARBEJDSGLÆDEN

Projektet har vist, at aktionslæringsmetoden er velegnet til at skabe en høj grad af lokalt ejerskab til udvikling af den pædagogiske praksis. Pædagogerne har fået en øget forståelse af, hvad de kan og skal som profession. Dette er sket igennem en sprogliggørelse af deres praksis, som er blevet understøttet ved hjælp af deres observationer af hinanden. De har med andre ord spejlet deres egen praksis i andres, hvorfor de er blevet mere opmærksomme på de antagelser, der ligger til grund for deres handlinger. Dette har klædt pædagogerne på til at formulere og identificere deres viden og dermed tydeliggøre kvaliteten i deres arbejde gennem en mere markant italesættelse af, hvad det er, pædagoger kan og gør. En pædagog fra institutionen Absalons Have, som deltog i projektet, fortæller, hvordan de bl.a. anvendte metoden til at udvikle kvaliteten i arbejdet omkring måltidet, som ofte blev forjaget og uhensigtsmæssigt tilrettelagt. Ved brug af aktionslæring blev måltidssituationen analyseret og holdt op imod de pædagogiske principper, som er grundlæggende i institutionen. Det medførte, at der blev udviklet en faglig manual om måltidet, som alle skal læse, forholde sig til og anvende. Det har skabt langt bedre sammenhæng og forståelse af, hvordan der skabes kvalitet i samværet omkring måltidet – og dermed øget både arbejdsglæde og kvaliteten over for børnene. Dertil kommer, at det også forplantede sig til en mere generel opmærksomhed om de pædagogiske principper i institutionen, som nu har øget fokus på faglighed og kvalitet

UC: KLEO Institut for ledelse og organisationsudvikling, Professionshøjskolen UCC

Samarbejdspartnere: AMBIOS og 31 institutioner i København, Halsnæs, Lyngby-Taarbæk, Fredensborg, Allerød, Gribskov og Helsingør Kommune

Størrelse: 2.160.000 kr.

Projekttype: Anvendt forskning

Finansiering: BUPL's forskningsfond

CASESTUDIE: MELLEM ØKONOMI OG SOCIALFAGLIGHED

De kommunale socialforvaltninger befinder sig i øjeblikket i skudlinjen, når politikere og medier drøfter besparelser og effektiviseringer af velfærdsydelserne. Argumentet er, at beslutninger om sociale ydelser skal tages med skelen til skatteborgerenes pengepung, fordi økonomien er løbet løbsk. Dette gælder også området for udsatte børn og unge. Flere peger på, at sagsbehandlerne skal tilegne sig økonomikompetence, så de i højere grad formår at inddrage økonomiske hensyn i den socialfaglige indsats over for udsatte børn og unge, f.eks. ved at koble effekt, kvalitet og pris. Der findes i dag kun meget begrænset viden om, hvad det indebærer at koble socialfaglige indsatser og metoder med økonomiske vurderinger, prioriteringer og målinger – og hvad der forventes af sagsbehandlerne i praksis. Dette ville pilotundersøgelsen ”Mellem økonomi og socialfaglighed” råde bod på.

CASESTUDIER I TRE KOMMUNER

For at få viden om, hvordan sagsbehandlere i praksis arbejder med økonomistyring, blev der gennemført casestudier i tre kommuners afdelinger for socialt udsatte børn og unge. Som en del af casestudierne blev der gennemført gruppeinterviews med sagsbehandlere for at opnå forståelse for kompleksiteten og nuancerne i sagsbehandlerens arbejde med økonomi, og der blev gennemført interviews med lederne om deres forventninger til egen og sagsbehandlerens økonomistyring. Endvidere observerede en projektmedarbejder fra Metropol visitationsmøder for at opnå viden om den sociale interaktion i forhandlingsprocessen om godkendelse eller afslag på sagsbehandlerens indstilling. Sidst men ikke mindst blev der lavet en kortlægning af de økonomistyringsredskaber, som anvendes i kommunerne i dag for at få indblik i rammerne for og kravene til økonomistyring i praksis.

UC: Institut for socialt arbejde, Professionshøjskolen Metropol

Samarbejdspartnere: Tre kommuners afdeling for socialt udsatte børn og unge

Størrelse: 232.500 kr.

Projekttype: Anvendt forskning

Finansiering: Globaliseringsmidler

ØGET VIDEN OM MØDET MELLEM ØKONOMISTYRING OG SOCIALFAGLIGHED

Pilotundersøgelsen har øget indsigten i, hvad der sker, når socialfagligheden udvikler sig i en praksis, der kalder på økonomiske hensyn. En af de centrale konklusioner er, at sagsbehandlerne har forskellige forståelser af, hvad økonomi og økonomistyring indebærer, og at der ikke er nogen fælles praksis i håndtering af forholdet mellem kvalitet og pris. Som en del af projektet er udarbejdet en beskrivelse af tre forskellige tilgange til økonomi, som sagsbehandlere indtager i det socialfaglige arbejde. Disse beskrivelser er noget, som vækker genklang hos en af de deltagende kommuner. Som en kommunal leder udtaler, så kan han genkende den måde, hans medarbejdere arbejder på i beskrivelserne. Han fortæller videre, at deltagelsen i pilotprojektet har givet anledning til refleksioner over egen praksis internt i organisationen og om, hvordan de fremadrettet skal håndtere skismaet mellem økonomistyring og socialfaglighed. Det, at der kommer én udefra og stiller spørgsmål til deres praksis og skaber små ”forstyrrelser”, har gjort, at der er blevet sat ord på en ellers tavs viden.

FRA PILOTUNDERSØGELSE TIL ET STØRRE FORSKNINGS- OG UDVIKLINGSPROJEKT

For at kvalificere pilotundersøgelsens resultater har Metropol søgt om og modtaget midler til et større forskningsprojekt fra Socialstyrelsens forsknings- og udviklingspulje. Dette projekt skal give en mere udfoldet og nuanceret afdækning af, hvordan økonomi indgår i arbejdet med socialt udsatte børn og unge. Målet med forskningsprojektet er at få en viden, der kvalificerer sagsbehandlere, ledere og kommuner til en bedre økonomistyring og giver grundlag for at forbedre nye initiativer i økonomistyring. Endvidere forventes projektet at skabe grundlag for en kvalificering af de socialfaglige diplomuddannelser, masteruddannelser og grunduddannelsen. Resultatet af undersøgelsen vil blandt andet danne grundlag for udarbejdelse af undervisningsmateriale på diplomuddannelsens modul 4 om økonomistyring og modul 3 om økonomiske aspekter i den sammenhængende børnepolitik.

HVAD SKAL DER TIL FOR I HØJERE GRAD AT UDNYTTE PROFESSIONSHØJSKOLERNES INNOVATIONSPOTENTIALE?

Selvom professionshøjskolerne i dag qua deres eksternt rettede forsknings- og udviklingsprojekter allerede bidrager til innovation i praksis, så er der stadig et betydeligt uudnyttet potentiale. Det er netop dette potentiale, og hvad der skal til for at realisere det, som er fokus i det følgende.

HVORDAN OPSTÅR INNOVATION?

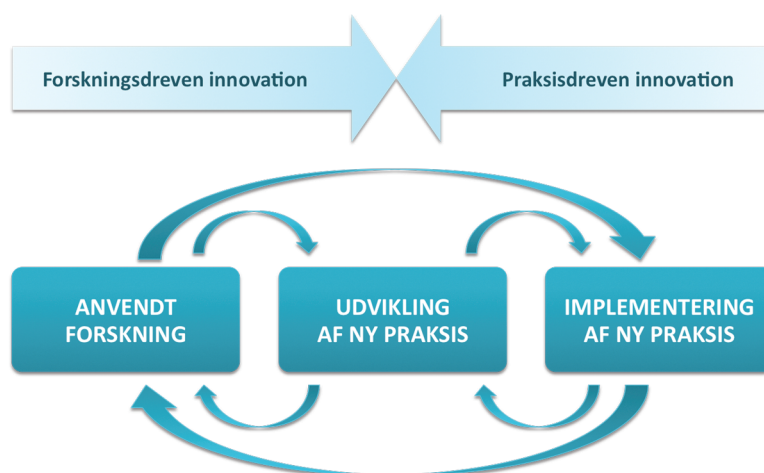
Kilden til innovation i praksis kan komme mange forskellige steder fra, herunder fra ny viden, fra en metode, som anvendes i et andet professionsområde, fra brugere, fra medarbejdere osv. Overordnet set kan vi skelne mellem to tilgange til innovation. Den første er forskningsdreven innovation. Det betyder, at viden og resultater fra forskning bringes i spil i udviklingen af praksis via indførelse af nye eller væsentligt forbedrede tilgange, processer eller metoder. Eksempelvis kan ny indsigt fra pædagogisk forskning give anledning til introduktionen af nye tilgange til undervisning i folkeskolen. Forskningsdreven innovation handler således

om at omsætte og nyttiggøre forskning gennem udvikling af ny eller væsentligt forbedret praksis.

Den anden tilgang til innovation er praksisdreven, det vil sige, at den tager udgangspunkt i viden og ideer, som udspringer af praksisfeltet, det vil sige af professionsudøveres og brugeres viden, ideer og erfaringer. Der er mange udfordringer for praksisdreven innovation, herunder blandt andet, at professionsudøvere og brugere ofte mangler både ressourcer og redskaber til at træde et skridt tilbage fra praksis og reflektere over, hvad man kunne gøre bedre eller anderledes. Derudover kræver praksisdreven innovation ofte, at man kombinerer viden fra mange forskellige fagligheder og aktører, herunder både udøvere og aftagere af professionsydelser. Praksisdreven innovation forudsætter derfor, at nogen fremmer og understøtter videndeling, læring, problemidentifikation og samarbejde mellem aktører i praksisfeltet.

Uanset om ideerne til ny praksis kommer fra forskningen, fra praksisfeltet eller fra en kombination heraf, så er innovation i praksis baseret på tre centrale aktiviteter: anvendt forskning, udvikling af ny praksis og implementering af ny praksis, jf. figur 8.⁷

Figur 8: Tre centrale aktiviteter i praksisnær innovation

Kilde: DAMVAD, 2012.

⁷ Definitionerne af anvendt forskning og udvikling af praksis er udarbejdet med inspiration fra OECD's Frascati manual fra 2002. For mere information se: www.oecd.org/sti/frascatimanual

Anvendt forskning handler om at frembringe ny viden om bestemte problemstillinger, og som er relateret til professionernes arbejdsfelter, gennem systematisk eksperimenterende eller teoretisk arbejde.

Udvikling af praksis er en systematisk indsats for at frembringe nye eller væsentligt forbedrede ydelser, metoder, teknologier, processer, organisationsformer eller lignende baseret på viden opnået gennem forskning eller gennem praksis. Udvikling af praksis kan således være forskningsdreven, praksisdreven eller en kombination heraf.

Sidst men ikke mindst omfatter **implementering af ny praksis**, at de nye eller væsentligt forbedrede ydelser, metoder eller processer mv. tages i brug i praksisfeltet. Implementering er en ofte undervurderet, men absolut central aktivitet i innovationsprocesser, for det er herigenem, at den egentlige værdi af en innovation realiseres. En ny metode til f.eks. rengøring hos ældre gennem anvendelse af robotstøvsugere skaber således ikke værdi, før end den på effektiv vis er taget i brug af det personale, der varetager ældrepleje.

Derudover er implementering ikke en triviel anvendelse af ny praksis: Den kræver ofte en betydelig justering af den nye praksis, således at den tilpasses til den konkrete anvendelseskontekst og skaber den ønskede værdi. Dermed spiller implementeringsprocessen ofte også ny viden og indsigt tilbage til udviklingen af ny praksis og til den anvendte forskning, som kan stimulere ny videnproduktion og nye projekter.

Derudover forudsætter implementering typisk også træning af professionsudøvere og eventuelt nye organisationsformer eller måder at udøve professionen på. Implementering kan derfor omfatte udvikling og gennemførelse af efter- og videreuddannelsesforløb, men kræver først og fremmest en helhedsforståelse for, hvordan man indfører ny praksis på et professionsfelt.

De tre aktiviteter eksisterer naturligvis ikke uafhængigt af hinanden, men indgår i et kontinuerligt samspil med hinanden. Det er derfor vigtigt, at innovation inddrager alle tre aktiviteter. Viden frembragt via anvendt forskning kan eksempelvis anvendes i udviklingen eller implementeringen af ny praksis, mens indsigter fra enten udviklingen eller implementeringen af ny praksis kan give ideer til anvendte forskningsprojekter. Samtidig er det muligt f.eks. at implementere en ny metode eller indføre en ny tilgang i praksis uden, at der ligger anvendt forskning til grund for den nye praksis.

Dog vil forskning i mange tilfælde kunne bidrage med vigtig indsigt, der letter implementeringen eller øger værdien af den nye praksis.

PROFESSIONSHØJSKOLERNES INNOVATIONSPOTENTIALE

Innovation opstår typisk ikke hos en aktør alene, men i mødet mellem flere aktører med komplementær viden og forskellige kompetencer. Professionshøjskolerne har et stort potentiale for at bringe aktører sammen, herunder særligt for at bidrage til et produktivt samspil mellem forskningsdreven og praksisdreven innovation i professionernes arbejdsfelter. Dette skyldes, at professionshøjskolerne både har et ben i videnproduktion og et i praksisfeltet. De er således i en unik position til at bygge bro mellem forskning, praksisudvikling og implementering af praksis, og mellem forskningsdreven og praksisdreven innovation.

Professionshøjskolerne kan i kraft af deres kombinerede praksisforankring og udviklingsarbejde både frembringe ny viden om praksisfeltet og omsætte denne i udviklingen og implementeringen af ny praksis. De kan også hjælpe med at formidle og nyttiggøre forskningsbaseret viden fra andre videninstitutioner, eksempelvis universiteterne og GTS-institutterne. Ved at indgå i forsknings- og udviklings-samarbejde med disse videninstitutioner kan de ydermere bidrage til en øget forståelse for og orientering imod praksisfeltets udfordringer og videnbehov i universiteternes og GTS-institutternes forskning.

Professionshøjskolerne kan samtidig fremme praksisdreven innovation ved at udnytte deres forankring i praksisfeltet til at understøtte videndeling, refleksion og læring hos professionsudøvere og deres brugere, hjælpe dem med at formulere problemer og udfordringer, som innovation kan afhjælpe. Professionshøjskolerne har således en vigtig potentiel rolle i at fungere som bindeled mellem forskning og udvikling i praksisfeltet.

HVAD SKAL DER TIL FOR AT REALISERE PROFESSIONSHØJSKOLERNES POTENTIALE?

For det første skal professionshøjskolerne fremstå som en kvalificeret medspiller i forsknings- og udviklingsprojekter over for videninstitutioner såvel som professionsudøvere og brugere (eksempelvis kommuner). Her fungerer egenproduktion af viden som "adgangsbillet" til innovationsprojekter i samarbejde med andre videninstitutioner, professionsudøvere og brugere.

Dette stiller store krav til forsknings- og evidensbaseret arbejde i professionshøjskolernes arbejde og forudsætter derfor ressourcer og kapacitet til den fortsatte langsigtede opbygning af innovationskapacitet og kompetence i professionshøjskolerne.

For det andet skal professionshøjskolerne bidrage aktivt til formuleringen af de problemer, der definerer innovationsprojekter, for at sikre, at deres viden og kompetencer bliver bragt effektivt i spil i projekterne. Dette kræver, at de indgår i dialog med brugere og andre videnaktører, og at de formår at bringe deres særlige viden og kompetencer inden for især forskning og implementering i spil i definitionen af problemer og innovationsprojekter.

Mere præcist kræver det, at professionshøjskolerne kan stimulere og understøtte refleksion og læring hos professionsudøvere og brugere ved at hjælpe dem med at arbejde mere systematisk med innovation og kvalitetsudvikling. Professionshøjskolerne kan ligeledes bidrage til en systematisk erfarings- og videnopsamling fra gennemførte innovationsprojekter, der kan være med til at sikre, at projekternes resultater bringes tydeligt frem, således at de kan formidles og eventuelt stimulere til nye udviklingstiltag og projekter.

For det tredje skal der være programmer og puljer, som kan stimulere til interaktion mellem professionshøjskoler, professionsudøvere og brugere, men også andre aktører såsom universiteter og virksomheder (eksempelvis leverandører af it eller velfærdsteknologi). Dette skyldes, at innovationsprojekter er ressourcekrævende og indebærer en betydelig risiko, da man ikke præcist kan forudse deres udfald, og at de derfor ofte ikke realiseres, hvis der ikke er offentlige virkemidler, som understøtter dem.

For det fjerde skal professionshøjskolerne arbejde med at flytte deres opmærksomhed fra individuel til kollektiv læring. Uddannelsesforløb sigter mod at fremme og understøtte læring hos individet. Praksisrevet innovation kræver derimod, at man katalyserer og løfter kollektiv læring, det vil sige refleksion og nyskabelse inden for en organisation eller i et samarbejde mellem flere aktører.

Sidst men ikke mindst bør professionshøjskolerne rette deres fokus på udvikling og især implementering af viden og teknologi i praksis. Det kræver, at professionshøjskolerne udvikler projekter, som bidrager til at omsætte praksiserfaringer og innovation i metoder og redskaber, men også at de udvikler dokumentationsformer, som tydeliggør værdien af organisatoriske forandringer.

INNOVATIONSFREMMESYSTEMET OG PROFESSIONSHØJSKOLERNE

En af måderne, hvorpå professionshøjskolernes innovationspotentiale kan udmøntes, er via deltagelse i programmer og puljer i det formelle innovationsfremmesystem. Trods deres potentiale er professionshøjskolerne i dag stort set fraværende i den formelle del af innovationsfremmesystemet. Det skyldes dels systemets indretning, dels professionshøjskolernes kapacitet til at deltage heri. Det uddyber vi i dette kapitel.

Kapitlet bygger på en kortlægning af programmer og puljer inden for innovationsfremmesystemet, udtræk fra DAMVADs samspilsdatabase, casestudier og interviews med forsknings- og udviklingschefer på professionshøjskolerne.

FASTE BEVILLINGER VERSUS KONKURRENCEUDSATTE MIDLER

Helt overordnet kan man dele offentlige midler til forskning og innovation op i to; de konkurrenceudsatte midler og de faste bevillinger. De faste bevillinger gives som årlige bevillinger til institutionerne. Grundforskning er dækket af denne kategori ved bevillinger til universiteterne og andre sektorforskningsinstitutioner. Professionshøjskolerne modtager ikke en fast bevilling til forsknings- og udviklingsarbejde, men har formelt set muligheder for at søge midler i de puljer og programmer, som er konkurrenceudsatte.

Hvor fokus i de faste bevillinger er på opbygning af viden, er fokus i de konkurrenceudsatte midler på innovation, udvikling, spredning, udnyttelse og kommercialisering af forskningsresultater, ny teknologi, organisatorisk og markedsfølsom viden. De konkurrenceudsatte midler er endvidere kendetegnet ved, at de enkelte programmer og puljer har forskelligt fokus, idet de retter sig mod at adressere forskellige samfundsmæssige udfordringer. Sidst men ikke mindst har de konkurrenceudsatte midler fokus på at øge

samarbejdet mellem forskningsinstitutioner, teknologiske serviceinstitutioner, andre videninstitutioner, virksomheder og offentlige aktører. Det er de konkurrenceudsatte midler, der er i fokus i det følgende.

PROFESSIONSHØJSKOLERNE ER IKKE TÆNKT IND I DET NUVÆRENDE INNOVATIONSFREMMESYSTEM

I Danmark varetages den offentlige indsats for at fremme innovation primært af Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser. Der er imidlertid også programmer og puljer, som administreres af andre aktører, herunder fonde, regionale vækstfora og andre ministerier. Det kan derfor være svært at danne sig et overblik over de mange muligheder, der er i innovationsfremmesystemet. I denne kortlægning har vi undersøgt 24 programmer og puljer, hvilket illustrerer kompleksiteten i systemet (se bilag 1 for, hvilke programmer og puljer, som indgår).

Et blik ned over det nuværende innovationsfremmesystem viser, at det i dag ikke er indrettet, så det understøtter professionshøjskolerne og deres særlige kompetencer. Det kommer blandt andet til udtryk ved, at det nuværende system er kendetegnet ved følgende karakteristika:

- Innovationsfremmesystemet understøtter i høj grad den forskningsdrevne innovation
- Det nuværende system er i høj grad rettede mod den private sektor
- Innovationsfremmesystemet er rettet mod udvikling af nye teknologier/produkter og demonstration og kommercialisering heraf frem for implementering

INNOVATIONSFREMMESYSTEMET UNDERSTØTTER I HØJ GRAD DEN FORSKNINGS-DREVNE INNOVATION

Det nuværende innovationsfremmesystem understøtter i høj grad den forskningsdrevne innovation. Fokus i programmerne og puljerne er med andre ord på at omsætte forskningen, det vil sige at nyttiggøre den gennem udvikling af nye produkter, ydelser, metoder eller lignende – og at formidle innovationer til erhvervslivet eller den offentlige sektor. Et innovationskonsortium består f.eks. af mindst to virksomheder, en forskningsinstitution og en almen-nyttig rådgivnings- og vidensspredningspart. Samarbejdet skal tage udgangspunkt i et fælles projekt, der har til formål at udvikle og modne forskningsbaseret viden, som kan danne grundlag for danske virksomheders innovation i de kommende år. Det kunne f.eks. være at udvikle og afprøve nye renseteknologier, sensorer og styringsteknologier til at sikre en stabil og sikker vandkvalitet i de recirkulerende akvakulturanlæg.

Der er meget få puljer, som støtter op om den praksisdrevne innovation og dermed støtter op om at involvere medarbejdere og brugere i innovation, omsætte praksisnær viden og ideer til innovation og understøtte implementering af nye ydelser, metoder mv. i praksis. De eneste to puljer, hvor inddragelse af medarbejdere eksplicit fremhæves som et vigtigt element, er Forebyggelsesfonden og Puljen for medarbejderdrevne innovation. Sidstnævnte havde til formål at støtte innovationsforløb i stat, regioner og kommuner, hvor medarbejdere driver nytækning frem – f.eks. i samspil med brugere, ledere, interessenter eller private virksomheder. Puljen var igangsat med trepartsaftalen i 2007 og udløb i 2010.

At innovationsfremmesystemet primært understøtter den forskningsdrevne innovation kommer blandt andet til udtryk ved, at der inden for en række programmer stilles krav om deltagelse af mindst én forskningsinstitution. Eksempelvis har professionshøjskolerne ikke mulighed for at deltage i et innovationskonsortium med mindre, der indgår en forskningsinstitution.

Selv der hvor professionshøjskolerne har mulighed for at søge alene, og dermed formelt set er ligestillet med universiteterne, spænder formalia og de kvalitetskriterier, som ligger til grund for tildeling af midler, ifølge forsknings- og udviklingscheferne ofte ben for professionshøjskolernes deltagelse. Krav til f.eks. stillingskategorier, internationalt omdømme og publikationer, patenter og lignende betyder nemlig, at professionshøjskolerne reelt ikke har mulighed for at få del i midlerne uden at indgå i et samarbejde med et universitet eller et GTS. Det gælder blandt andet virkemidlerne under Det Strategiske Forskningsråd.⁸

DET STRATEGISKE FORSKNINGSRÅD

Det Strategiske Forskningsråd blev oprettet den 1. januar 2004 som en nyskabelse inden for det danske forskningsrådssystem. Rådet arbejder for, at den strategiske forskning i Danmark indrettes, så den bedst muligt adresserer de udfordringer, det danske samfund står overfor.

Rådet bevilger midler inden for tre virkemidler:

- Strategiske forskningscentre
- Strategiske forskningsalliancer
- Strategiske forskningsprojekter

Midlerne for 2012 (ca. 800 mio. kr.) uddeles bl.a. inden for følgende temaer/områder:

- Sundhed, fødevarer og velfærd
- Bæredygtig energi og miljø
- Nanoteknologi, bioteknologi og informations- og kommunikationsteknologi
- Klinisk forskning
- Freds- og konfliktforskning
- Det biobaserede samfund
- Forskningssamarbejde med Kina
- Forskningssamarbejde med Indien
- Forskningssamarbejde med Brasilien

DET NUVÆRENDE SYSTEM ER I HØJ GRAD RETTET MOD DEN PRIVATE SEKTOR

Det nuværende innovationsfremmesystem er kendetegnet ved i høj grad at være rettet mod den private sektor. Som det fremgår af Forsknings- og Innovationsstyrelsens publikation "Overblik over det danske innovationsfremmesystem og hovedformålene med den danske innovationspolitik", er hovedformålet med innovationsfremmesystemet "[...] at understøtte virksomhedernes innovationsevne – og aktiviteter samt sikre en effektiv spredning og kommercialisering af nye forskningsresultater, viden og ideer i erhvervslivet – herunder at fjerne barrierer herfor." Dette fokus på de private virksomheder (herunder særligt de små og mellemstore virksomheder) kommer til udtryk

⁸ Forsknings- og innovationsstyrelsen: Strategisk forskning. Principper og virkemidler, 2011.

ved, at bevillingskravet i en lang række programmer og puljer er, at private virksomheder indgår som samarbejdspartnere. Det gælder f.eks. Videnkuponordningen, Højteknologifonden, Innovationskonsortier og Fornylsesfonden.

Givet professionshøjskolernes uddannelsesportefølje er deres målgruppe i høj grad offentlige aktører, som kommuner, hospitaler mv. og i mindre grad private virksomheder. Professionshøjskolerne er derfor langt hen ad vejen ikke den oplagte samarbejdspartner for de private virksomheder, hvilket reelt betyder, at professionshøjskolerne kun i mindre grad modtager midler fra disse programmer og puljer.

Professionshøjskolerne anses heller ikke som virksomhedernes oplagte samarbejdspartner af Rådet for Innovation og Teknologi, som administrerer en række forskellige programmer og puljer som f.eks. Innovationskonsortier. I deres "Handlingsplanen InnovationDanmark 2010-2013" står således angivet, at hovedformålet med deres arbejde er at bidrage til at øge virksomhedernes samarbejde med universiteter og GTS-institutter. I 2008 fremlagde Rådet dog en strategi for offentlig innovation; den offentlige sektor udgør dog fortsat et mindre fokusområde i Rådets aktiviteter sammenlignet med det private erhvervsliv.

Selvom der generelt har været et politisk fokus på at skabe en bedre og mere effektiv offentlig sektor igennem de sidste mange år, så afspejles dette ikke i virkemiddelsapparatet. Kun få puljer har et direkte sigte mod den offentlige sektor, og flere af disse er blevet lukket i de senere år. Dette gælder f.eks. Program for Brugerdreven innovation, der havde til formål at styrke brugerdreven innovation i danske virksomheder og offentlige institutioner, og Puljen om medarbejderdreven innovation i den offentlige sektor.

INNOVATIONSFREMME SYSTEMET ER RETTET MOD UDVIKLING AF NYE TEKNOLOGIER/PRODUKTER OG DEMONSTRATION OG KOMMERCIALISERING HERAF FREM FOR IMPLEMENTERING

Innovationsfremmesystemet er kendetegnet ved, at en stor del af programmerne og puljerne har fokus på udvikling af nye teknologier/produkter og demonstration og kommercialisering heraf.

Som eksempler kan nævnes Højteknologifonden, Grønt Udviklings- og DemonstrationsProgram (GUDP), Fornylsesfonden og Velfærdsteknologifonden (tidligere ATB-Fonden). Selvom der ofte er et element af implemen-

tering i disse projekter, så ligger hovedfokus dog typisk på den teknologiske udvikling. Gode eksempler herpå findes inden for velfærdsteknologi. De projekter, som GTS'erne og universiteterne sætter i gang på dette område, har i høj grad fokus på teknologi.

Et eksempel er DELTA's projekt "Fremtidens center for test af intelligent velfærdsteknologi". DELTA tilbyder her danske virksomheder støtte eller rådgivning om processer, standardisering, regulatoriske forhold, valg af teknologi, test eller praktisk implementering af myndighedskrav i produktudvikling i forbindelse med udvikling eller videreudvikling af intelligent velfærdsteknologi eller medicinsk udstyr.

Ved entydigt at fokusere på udvikling af teknologien, overser man dog de særlige udfordringer, som er forbundet med implementering af velfærdsteknologi. Velfærdsteknologi fungerer nemlig ikke blot, når den tekniske og produktmæssige del er på plads; den skal også implementeres i praksis af både professionsudøvere og brugere. Implementering af velfærdsteknologi er ikke blot et spørgsmål om at introducere professionsudøvere og brugere til den nye teknologi og udstyre dem med en brugsanvisning, men kræver ofte en betydelig justering af arbejds gange, træning af professionsudøvere mv. Det er netop i denne del af værdikæden, hvor professionshøjskolerne har potentiale for at spille en vigtig rolle i kraft af deres samarbejde med og engagement over for praksis.

Eksempelvis kan professionshøjskolerne bidrage til dokumentation af implementeringsprocesserne i kommunerne og på den måde understøtte implementering af velfærdsteknologiske løsninger i andre kommuner. Et eksempel på dette ses i projektet Innovationsalliancen, hvor University College Lillebælt i samarbejde med seks kommuner i Trekantsområdet har arbejdet med praksisnær dokumentation af kommunernes erfaring med implementering af velfærdsteknologiske løsninger (se side 25).

PROFESSIONSHØJSKOLERNES VIDEN OG KOMPETENCER KOMMER IKKE I SPIL

En vigtig forudsætning for løsningen af samfundsudfordringer via innovationsprojekter – hvad enten de er forskningsdrevne, praksisdrevne eller en kombination heraf – er, at de tager udgangspunkt i relevante problemstillinger. I og med professionshøjskolerne reelt set ikke er tænkt ind i innovationsfremmesystemet og ofte indgår i projekter, hvor det er et universitet eller et GTS, der har projekt-ejerskabet, afskæres professionshøjskolerne ofte fra muligheden for at definere og identificere de problemer og udfordringer i praksisfeltet, som innovationsprojekterne

CASESTUDIE: INNOVATIONSALLIANCEN

Kommunerne i Trekantsområdet har igennem de senere år arbejdet med at implementere forskellige velfærdsteknologiske løsninger. I Billund Kommune har man f.eks. implementeret robotstøvsugere, mens man i Kolding Kommune har indkøbt en mobil lift, en såkaldt ELK (Emergency Lifting Cushion), til at hjælpe borgere op fra gulvet efter fald. Det er dog ikke alle steder, man har lige stor succes med implementering af velfærdsteknologiske løsninger. Kommunerne efterspørger derfor viden om igangværende og planlagte projekter og initiativer i andre kommuner. UC Lillebælt sætter i dette udviklingsprojekt netop fokus på udveksling af best practice gennem en praksisnær dokumentation af kommunernes erfaringer.

PRAKSISNÆR DOKUMENTATION AF KOMMUNERNES ERFARING MED IMPLEMENTERING AF VELFÆRDSTEKNOLOGI

I projektet Innovationsalliancen har UC Lillebælt i samarbejde med TRIN og seks kommuner søgt at fremme implementeringen af innovative løsninger på velfærdsområdet gennem praksisnær dokumentation af kommunernes erfaringer med implementering af velfærdsteknologiske løsninger og ved at skabe et forum for udveksling af best practice. Helt konkret har UC Lillebælt udarbejdet to dokumentationspakker, som opsamler og dokumenterer erfaringerne med implementeringen af robotstøvsugere i Billund Kommune og implementering af en mobil lift, en såkaldt ELK, i Kolding Kommune.

Udgangspunktet for dokumentationspakkerne var at se på implementeringsprocessen fra både et medarbejder-, ledelses- og brugerperspektiv. UC Lillebælt har derfor interviewet både ledere, medarbejdere og borgere i de to kommuner på film. Som en del af dokumentationspakken er endvidere udarbejdet en VelfærdsTeknologiVurdering (VTV). VTV'en er et redskab, som giver mulighed for at lave en helhedsvurdering af en given velfærdsteknologi ud fra emner som livskvalitet, økonomi, arbejdsmiljø, omkostninger, samspil med brugerne m.m. Det særlige ved VTV'en er, at det ikke er teknologien, som er i fokus, men den konkrete implementering i praksis.

FRA BEST PRACTICE TIL NEXT PRACTICE

Implementering af velfærdsteknologiske løsninger kan være med til både at øge kvaliteten af en given service og spare kommunen penge. Eksempelvis har indførelsen af ELK'en i Kolding Kommune medvirket til et bedre arbejdsmiljø for sygeplejersker og social- og sundhedshjælpere, idet de ikke længere er nødt til at gå fra en borger, som er faldet, men selv kan hjælpe dem op. Det har også højnet servicen for den enkelte borger og sparet kommunen penge, fordi de selv kan klare opgaven i stedet for at ringe efter Falck. Implementering af velfærdsteknologiske løsninger kan dog være en omkostningsfuld affære for den enkelte kommune og i nogle tilfælde helt mislykkes. Der er derfor et potentiale for at mindske tidsforbruget forbundet med implementering af nye løsninger, hvis kommunerne i højere grad lærer af hinanden. Det er netop her, dokumentationspakkerne kommer ind i billedet. Kommunerne har med de to dokumentationspakker i hånden fået muligheden for at tilrettelægge deres implementeringsprocesser med udgangspunkt i erfaringer og læring fra en succesfuld implementeringsproces.

Næste fase i projekt Innovationsalliancen er igangsat, og i denne fase arbejdes i to udviklingsspor. Spor 1 tilrettelægger og afvikler kompetenceudvikling for ledere og medarbejdere med fokus på velfærdsteknologi og innovation. Spor 2 fokuserer på best practice inden for kommunal strategi- og organisationsudvikling for at fremme succesfuldt brug af velfærdsteknologi og velfærdsinnovation.

UC: University College Lillebælt

Samarbejdspartnere: Billund, Fredericia, Kolding, Middelfart, Vejen og Vejle Kommuner, Trekantsområdet Innovationsforum (TRIN)

Størrelse: 281.250 kr.

Finansiering: Projektet er delvist finansieret af de deltagende kommuner og delvist finansieret af UC Lillebælt

Projekttype: Udvikling af praksis

skal adressere. Dette er problematisk, da deltagelse i problemidentifikation netop er en af måderne hvorpå, professionshøjskolerne kan sikre sig, at deres særlige viden og kompetencer bliver bragt effektivt i spil.

Universiteterne, GTS'erne og professionshøjskolerne har ofte vidt forskellige tilgange til praksis og derfor også vidt forskellige tilgange til, hvad det er for nogle udfordringer, som skal adresseres. På socialområdet tænker universiteter f.eks. i, hvilke samfundsforhold der forklarer stigningen i antallet af børn og unge, som anbringes uden for hjemmet, mens professionshøjskolerne her fokuserer på, hvordan stigningen håndteres i praksis, og hvilke redskaber der kan implementeres for at løse problemet.

God problemidentifikation er særligt vigtigt i etableringen af innovationsprojekter, da problemet ofte definerer, hvem der deltager i et projekt, og hvilken rolle de skal spille. Hvis en aktør ikke er med til at formulere problemet allerede i idefasen eller ansøgningsfasen til et projekt, vil aktørens viden og kompetencer ikke bidrage aktivt til udformningen af projektet, og den pågældende aktør risikerer derfor at få en perifær rolle (eksempelvis som underleverandør af viden eller genstandsfelt for analysen i projektet).

Hvis professionshøjskolerne skal realisere deres potentiale som bindeled mellem forskellige aktører i den praksisnære innovationsværdikæde, er det derfor vigtigt, at de deltager aktivt i udformningen af de innovationsprojekter, som de indgår i. Kun derved kan de sikre, at deres indsigt og evner bliver bragt optimalt i spil i projektet. Dette kræver dog, at professionshøjskolerne har en egenproduktion af viden og evidens, der kan fungere som "adgangsbillet" til innovationsprojekter med andre videnproducerende aktører.

Professionshøjskolerne er stadig ved at opbygge deres kapacitet både organisatorisk og videnskabeligt. For at blive opfattet som en kvalificeret medspiller i innovationsprojekter skal professionshøjskolerne selv bidrage aktivt til forskning gennem anvendelsesorienteret viden og evidensbaseret. En institution skal selv bedrive kvalitets-

forskning for at blive betragtet som en seriøs og legitim innovationspartner af andre videninstitutioner.

Egenproduktion af forskningsbaseret viden er vigtigt på grund af kravet i innovationspolitikken om evidensbaseret. Derfor er det en barriere, at professionshøjskolerne grundet virkemiddelapparatets fokusering vurderes ud fra samme kvalitetskriterier som universiteter på f.eks. forskningshøjde og stillingsbetegnelser, da de her aldrig vil kunne (eller bør) konkurrere pga. deres rolle og historiske udvikling i videnssystemet. Derfor er midler til kapacitets- og kompetenceopbygning afgørende.

PROFESSIONSHØJSKOLERNE ER STORT SET FRAVÆRENDE I DET FORMELLE INNOVATIONSFREMMESYSTEM

Det, at professionshøjskolerne ikke er tænkt ind i det formelle innovationsfremmesystem, afspejler sig i høj grad i deres deltagelse i offentlige forsknings- og innovationsprogrammer. Et udtræk fra DAMVADs samspilsdatabase, viser, at professionshøjskolerne står for mindre end én pct. af de samlede projekter i databasen.

Som det fremgår af tabel 1, har professionshøjskolerne kun deltaget i 44 projekter inden for 16 programmer. Til sammenligning har universiteterne deltaget i 1.674 projekter, hvilket svarer til omkring 40 pct. af alle projekter i databasen.

Som det fremgår af tabellen, er næsten halvdelen af de projekter, professionshøjskolerne har deltaget i, socialfonds- og regionalfondsprojekter – hvoraf størstedelen er inden for temaområdet "Udvikling af menneskelige ressourcer". Fokus i dette temaområde er primært på kompetenceudvikling og har således ikke et direkte innovationssigte. Et eksempel på et socialfondsprojekt, som en professionshøjskole har deltaget i, er projektet "Fastholdelse af udenlandske studerende på professionsuddannelser".

PROGRAM FOR BRUGERDREVEN INNOVATION

Formålet med Program for Brugerdreven innovation var at styrke udviklingen af nye produkter, serviceydelser, koncepter og processer i såvel virksomheder som offentlige institutioner gennem øget anvendelse af brugerdreven innovation. Der blev uddelt tilskud til projekter, der udviklede og afprøvede metoder til brugerdreven innovation.

FORNYELSESFONDEN

Fornyelsesfondens formål er at skabe vækst, beskæftigelse og eksport, særligt i små og mellemstore virksomheder. Fonden giver tilskud til virksomheder, som indgår i konsortier af minimum tre parter, til at udvikle nye velfærdsløsninger. Velfærdsløsninger er produkter og serviceydelser, der adresserer en bestemt problemstilling på velfærdsområdet, og som bidrager til øget kvalitet, effektivitet og tilfredshed i opgaveløsningen.

CASESTUDIE: DIGITAL RESSOURCE-REGISTRERING PÅ BYGGEPLADSEN

I forbindelse med et større anlægsarbejde stillede bygherren Aarhus Vand A/S krav til entreprenørerne om, at al registrering og dokumentation af arbejdet skulle være digitalt og lægges op på en fælles portal på nettet, Sharepoint. Entreprenørfirmaet Østergaard A/S havde ingen erfaring med digital kvalitetssikring og lagring på en central platform og indgik derfor i et samarbejde med VIA University College.

FINANSIERING

Projektet blev finansieret via videnkuponordningen. Videnkuponordningen er en ordning målrettet SMV'er, som modtager støtte til køb af forsknings-, innovations- og udviklingsaktiviteter hos en eller flere videninstitutioner. Støtten udgør op til 100.000 kr. og kan dække udgifter til rådgivning, sparring, uddannelse baseret på nyeste forskning i forbindelse med et konkret udviklingsprojekt i virksomheden og/eller køb af viden eller udviklings- og innovationssamarbejde, som er forankret i forsknings- og udviklingsaktiviteter på institutionen.

OPLÆRING I DIGITAL KVALITETSSIKRING PÅ EN EFTERMIDDAG

Ved en almindelig dokumentation og kvalitetssikring går en medarbejder ude i marken med et digitalkamera og fotograferer arbejdet, som det udføres, eller dokumenterer bygningers tilstand forud for et begyndende graverarbejde. Herefter overføres billederne til en computer, og noter og lignede samles i en rapport, som derefter uploades. Med digital kvalitetssikring er sagen en anden. Metoden er ikke baseret på digitalkamera, men på såkaldte smartphones og Fotodok, som er et softwareprogram.

Programmet spørger gennem en enkel menu, hvad man skal registrere, og så trykker man på udløseren. Billedet tages, hvorefter det vedhæftes GPS-koordinater og sendes til en server. Her sættes billederne og de informationer, man har givet, automatisk ind i en rapportskabelon.

Oplæring foregik ude på byggepladsen, hvor projektlederen fra VIA UC informerede og vejledte virksomhedens medarbejdere i håndtering af både smartphones og Fotodok. Netop det, at oplæring foregik på byggepladsen og ikke i et klasseværelse, er ifølge projektlederen en af årsagerne til, at det ikke tager mere end én eftermiddag at lære. Inden selve oplæringen har projektlederen haft en længere drøftelse med virksomheden om, hvor i deres arbejde de fandt det givtigt at introducere digital registrering og kvalitetssikring.

SPARET ARBEJDSSTID

Kort fortalt sparer en øget anvendelse af smartphones i kvalitetssikringen og dokumentationen af anlægsarbejde ifølge Magnus Brodersen fra Østergaard A/S arbejdstimer. Ved at bruge smartphones og uploade direkte til den digitale platform, sparer man en masse skrivebordsarbejde med at sidde og samle billeder og beskrivelser. Den nye metode er endvidere mere sikker, fordi man ikke risikerer, at vigtig information går tabt i tidsrummet mellem registrering og udarbejdelse af den endelige rapport.

UC: VIA University College

Samarbejdspartner: Entreprenørfirmaet Østergaard A/S

Størrelse: 200.000 kr.

Projekttype: Udvikling af praksis

Table 1: Oversigt over universiteterne og professionshøjskolernes deltagelse i 16 udvalgte programmer

Programmer/ puljer	Antal projekter	
	Universiteter	Professionshøjskoler
ABT-Fonden (nu Fonden for Velfærdsteknologi)	1	
Brugerdreven innovation	42	7
ELFORSK	36	3
EU's 6. rammeprogram	599	
EU's 7. rammeprogram	253	
EUREKA	16	
Fornyelsesfonden	15	2
ForskEL	22	
Forskningskupon	6	
Fødevare Innovation	45	2
Højteknologifonden	128	
Innovationskonsortier	172	
Regionale programmer	17	3
Regionalfonden	58	5
Socialfonden	25	13
Strategisk forskningsråd	239	3
Videnkupondatabase ⁹	-	6
Projekter i alt	1.675	44

Kilde: DAMVADs samspilsdatabase, 2012.

Projektet gennemføres af VIA University College, Århus Erhvervsakademi og Erhvervsakademiet Dania. Projektets formål er at sikre fastholdelse af udenlandske studerende ved bl.a. at tilbyde dem praktikophold, projektarbejde eller studierelevant erhvervsarbejde under studierne samt at understøtte, at udenlandske studerende tilbydes ansættelse i regionens virksomheder efter endt studie.

Et andet program, hvor professionshøjskolerne har haft en forholdsvis høj grad af deltagelse, er Program for Brugerdreven innovation. Programmet er dog som nævnt lukket. Et eksempel på et professionshøjskoleprojekt under Program for Brugerdreven innovation er "Handi-Vision", som var ledet af Alexandra Instituttet og satte fokus på udvikling og integration af metoder til brugerdreven innovation, hvor brugere, producenter og deres udfordringer er i centrum.

Professionshøjskolerne har også en række projekter inden for Videnkuponordningen. Alle projekterne er inden for det tekniske område og har mere specifikt fokus på anvendelsen af IKT-værktøj inden for byggebranchen. Et eksempel på et videnkuponprojekt kan ses i casestudiet "Digital ressourcerejistrering på byggepladsen" på side 27.

PROFESSIONSHØJSKOLERNE SAMARBEJDER MED PRIVATE VIRKSOMHEDER OG UNIVERSITETER INDEN FOR DET FORMELLE INNOVATIONSFREMME-SYSTEM

Professionshøjskolerne samarbejder især med private virksomheder og universiteter i det formelle innovationsfremmesystem. Dette står i kontrast til, hvem de generelt samarbejder med, når vi ser på hele deres portefølje af forsknings- og udviklingsprojekter. Her er det kommunerne, som hyppigst indgår som samarbejdspartner.

At private virksomheder er den mest dominerende samarbejdspartner i projekter inden for det formelle innovationsfremmesystem skyldes formentlig, at der, som nævnt tidligere, er mange programmer og puljer, hvor det er et krav, at private virksomheder indgår som samarbejdspartnere. Det gælder f.eks. Videnkuponordningen og Fornyelsesfonden, som begge er programmer, hvor professionshøjskolerne har deltaget.

⁹Denne del af databasen er under opdatering. Der mangler data fra FI vedrørende universiteterne deltagelse i Videnkupon.

Systemets indretning taget i betragtning er det heller ikke overraskende, at universiteterne indgår som samarbejdspartner i ca. 43 pct. af projekterne, mens GTS'erne indgår som samarbejdspartner i 11 pct. af projekterne.

Kommuner indgår kun som samarbejdspartner i omkring

en tredjedel af projekterne. Dette skal dog ikke ses, som et udtryk for, at kommunerne ikke deltager i projekter i det formelle innovationsfremmesystem. Et udtræk fra samspilsdatabasen viser, at kommunerne samlet har deltaget i 73 projekter, hvoraf de 13 er i samarbejde med en professionshøjskole. Det i sig selv indikerer, at kommuner er aktive aktører i innovationsfremmesystemet, men er mere rettet mod GTS'er og universiteter end mod professionshøjskolerne.

EU's STRUKTURFONDE

Fondene skal i perioden frem til og med 2013 bidrage til at styrke den regionale konkurrenceevne og beskæftigelse i hele Danmark og derved også bidrage til at opfylde de fælles europæiske Lissabonmålsætninger.

Strukturfondsindsatsen supplerer den nationale indsats for vækst, erhvervsudvikling og beskæftigelse med udgangspunkt i bl.a. regeringens globaliseringsstrategi og skal understøtte de regionale erhvervsudviklingsstrategier.

Socialfondsprogrammets formål er at kvalificere og udvide arbejdsstyrken inden for de fire indsatsområder: iværksætteri, uddannelse, innovation og anvendelsen af ny teknologi for at skaffe danske virksomheder adgang til kvalificeret arbejdskraft.

Regionalfondsprogrammets formål er at styrke den regionale konkurrenceevne og beskæftigelse ved at forbedre vækstvilkårene inden for de tre indsatsområder: innovation, iværksætteri og anvendelsen af ny teknologi.

DAMVADs SAMSPILSDATABASE

DAMVAD har sammensat en database, der dækker projekter og deltagere i alle større offentlige forsknings- og innovationsprogrammer, herunder Fornylsesfonden, Innovationskonsortier, Strategisk forskning, EU's rammeprogrammer mv.

Samspilsdatabasen indeholder viden om, hvilke projekttyper og virkemidler, som danske virksomheder, universiteter, øvrige videnorganisationer, GTS'er og organisationer deltager og samarbejder i. Databasen angiver, hvilke konkrete aktører, der samarbejder inden for hvert projekt. Det er derfor en unik database, som kan anvendes til at belyse forskellige aktørers deltagelse i offentlige virkemidler på forsknings- og innovationsområdet.

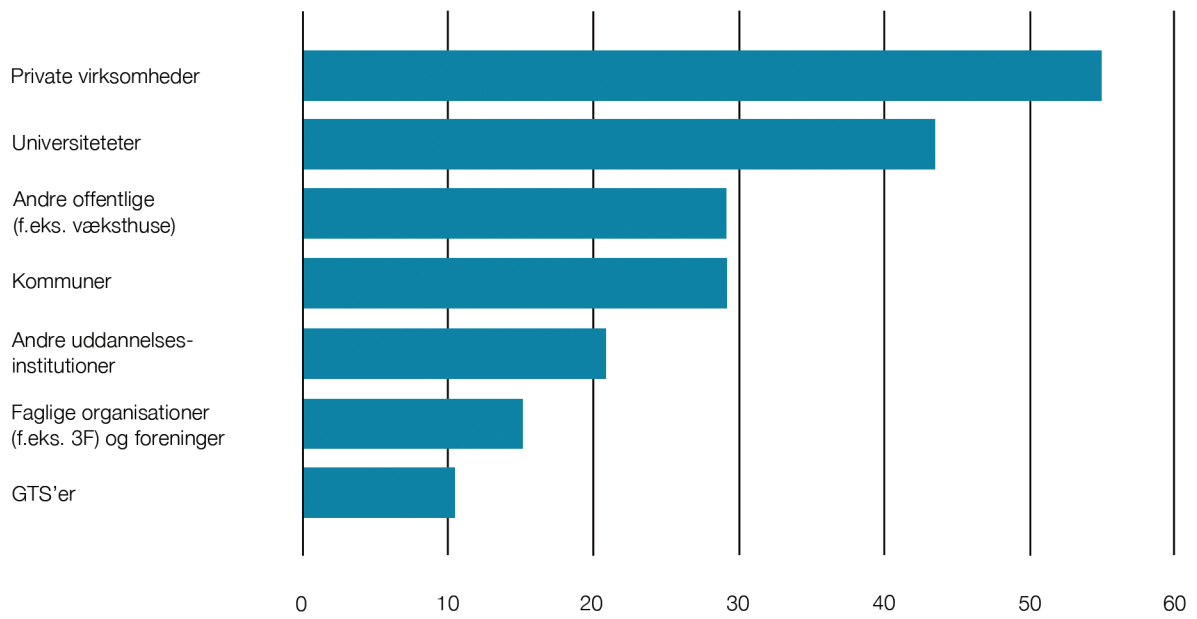
Sammenlagt indeholder databasen mere end 4.200 forskellige projekter, som indrammer knap 12.000 danske organisationer og virksomheders deltagelse.

HØJTEKNOLOGIFONDEN

Fondens formål er at styrke vækst og beskæftigelse ved at understøtte Danmarks videre udvikling som højteknologisk samfund. Fonden skal gøre en særlig indsats for at fremme forsknings- og innovationsindsatsen i SMV'er.

Højteknologifonden giver tilskud til projekter, som er højteknologiske og har et erhvervmæssigt potentiale. Projektet skal styrke markedspositionen og øge indtjening.

Figur 9: Oversigt over professionshøjskolernes primære samarbejdspartnere i det formelle innovationsfremmesystem (pct.)

Kilde: DAMVAD, 2012.

Note: Regioner og hospitaler indgår ikke, da kun de syv største/primære samarbejdspartnere er med.

BILAG 1: ANALYSENS GRUNDLAG

I dette følgende gennemgår vi det metodiske grundlag bag analysen.

DESK RESEARCH AF EKSISTERENDE LITTERATUR OG ANALYSER AF INNOVATION

Indledningsvist er der gennemført en desk research af eksisterende litteratur og analyse af innovation. Formålet med desk research var dels at få indsigt i begrebet praksisdreven innovation i professionerne, herunder specificering af værdikæderne for praksisdrevet innovation, dels at belyse potentialet for og effekten af samspil og øget videndeling mellem professionshøjskoler, offentlige organisationer og erhvervslivet. Fundene i desk researchen har tjent som en analytisk ramme for den resterende del af analysen.

KORTLÆGNING AF EKSTERNT RETTEDE FORSKNINGS- OG UDVIKLINGSPROJEKTER PÅ PROFESSIONSHØJSKOLERNE

For at få et indblik i professionshøjskolernes projektportefølje er gennemført en kortlægning af professionshøjskolernes eksternt rettede forsknings- og udviklingsprojekter. Eksternt rettede forsknings- og udviklingsprojekter er her afgrænset til projekter, som involverer en eller flere eksterne samarbejdspartnere, og hvor professionshøjskolen indgår i kortlægning eller løsning af en eksternt problemstilling. Rekvirerede EVU-forløb indgår ikke. Formålet med kortlægningen var at få indsigt i både omfanget og karakteren af de forsknings- og udviklingsprojekter, professionshøjskolerne deltager i, herunder hvem de samarbejder med.

Til det formål er udarbejdet et registreringsskema, hvor professionshøjskolerne har indrapporteret følgende oplysninger om alle deres eksternt rettede forsknings- og udviklingsprojekter afsluttet i perioden 2009-2011. De indsendte opgørelser indeholder følgende informationer om hvert projekt:

- Tidsperiode
- UC'ets rolle i projektet (projektleder eller deltager)
- Samarbejdspartnere
- Finansiering (projektets samlede finansiering, herunder evt. anvendelse af globaliseringsmidler, ekstern finansiering og ekstern finansieringskilde)
- Projektets formål
- Fagligt område
- Projektets bidrag til innovation i praksis
- Produkter/processer, der har bidraget til at skabe innovationen i praksis

Der er modtaget oplysninger om 344 projekter fordelt på alle syv professionshøjskoler. Det vurderes, at være tæt på en totalafdækning, dog med det forbehold, at der er projekter, som ikke er blevet meldt ind inden for tidsfristen, og derfor ikke indgår.

CASESTUDIER AF SEKS FORSKNINGS- OG UDVIKLINGSPROJEKTER

Formålet med casestudierne var at øge forståelsen af, hvad værdien og gevinsterne af samarbejde med professionshøjskoler er for særligt offentlige organisationer og små og mellemstore virksomheder. Casene er udvalgt, så de illustrerer bredden i professionshøjskolernes projektportefølje, både hvad angår fagområde, samarbejdspartner og type (mindre fælles forsknings- og udviklingsprojekter, store fælles forsknings- og udviklingsprojekter, anvendt forskning, udvikling af praksis). Der er gennemført i alt seks casestudier.

De baserer sig på interviews med projektlederen på professionshøjskolen og én samarbejdspartner samt en gennemgang af projektrapporter og lignende.

INTERVIEWS MED FORSKNINGS- OG UDVIKLINGSCHEFER PÅ PROFESSIONSHØJSKOLERNE

Der er gennemført telefoniske interviews med udviklings- og forskningscheferne på fire professionshøjskoler. De fire professionshøjskoler er VIA University College, University College Lillebælt, Professionshøjskolen UCC og University College Nordjylland. Formålet med interviewene var at få forsknings- og udviklingschefernes vurdering af dels professionshøjskolernes bidrag til innovation, dels de barrierer og muligheder, der er i det nuværende virkemiddelsapparat samt deres bevæggrundene for at gøre brug af de eksisterende virkemidler – og ikke mindst for ikke at gøre det.

KORTLÆGNING AF VIRKEMIDLER TIL VIDENUDVIKLING OG -DELING I DANMARK

For at få et indblik i det nuværende virkemiddelsapparat og ikke mindst i professionshøjskolernes rolle heri er gennemført en kortlægning af de initiativer og redskaber, der i øjeblikket eksisterer mht. videndeling mellem erhvervsliv, offentlige organisationer og professionshøjskoler. Det drejer sig om offentlige virkemidler som innovationsordninger, forskningsprogrammer, programmer for regional erhvervsudvikling mv. Fokus i kortlægningen var på at afdække de forskellige virkemidlers karakter, hvem de er rettet mod, hvem der kan søge mv.

Følgende virkemidler har indgået i afdækningen:

Tabel 2: Oversigt over professionshøjskolernes anvendelse af virkemidler

Program/pulje	Formål	Har professionshøjskolen deltaget
EU's strukturfonde (Regionalfonden og Socialfonden)	Fondene skal i perioden frem til og med 2013 bidrage til at styrke den regionale konkurrenceevne og beskæftigelse i hele Danmark og derved også bidrage til at opfylde de fælles europæiske Lissabon-målsætninger. Strukturfondsindsatsen supplerer den nationale indsats for vækst, erhvervsudvikling og beskæftigelse med udgangspunkt i bl.a. regeringens globaliseringsstrategi og skal understøtte de regionale erhvervsudviklingsstrategier.	Ja
Videnkupon	Videnkupon er målrettet små og mellemstore virksomheder, som har få eller ingen forsknings- og udviklingsaktiviteter. Videnkuponen giver virksomheder uden erfaring med at samarbejde med viden- og forskningsmiljøer rabat på at købe viden fra en videninstitution, f.eks. universiteter og andre uddannelsesinstitutioner, sektorforskningsinstitutioner mv.	Ja
Forskningskupon (lukket)	Formålet med virkemidlet er at øge det private erhvervslivs, og specifikt de små og mellemstore virksomheders, FoU-indsats og innovationskraft ved at fremme samarbejdet mellem de mindre virksomheder og videninstitutioner samt at øge kvaliteten og samfundsrelevansen af den offentlige forskning.	Nej
Åbne midler	Der ydes støtte til samarbejdsprojekter mellem virksomheder og videninstitutioner, der har til formål at styrke samspillet mellem videninstitutioner og virksomheder om innovation og vidensspredning til gavn for erhvervslivet. Ordningen er for projekter, der ikke falder ind under allerede kendte former for samarbejde og eksisterende virkemidler, der støtter samspil.	N/A
SPIR	SPIR giver tilskud til initiativer, der styrker sammenhængen mellem strategisk forskning og innovation. Programmet skaber platforme med fokus på mere effektiv vidensspredning og mulighed for hurtigere og mere interaktiv udnyttelse af ny viden til innovation i de private og offentlige sektorer	Nej
Højteknologifonden	Fondens formål er at styrke vækst og beskæftigelse ved at understøtte Danmarks videre udvikling som højteknologisk samfund. Fonden skal gøre en særlig indsats for at fremme forsknings- og innovationsindsatsen i SMV'er.	Nej
Virkemidler under Det Strategiske Forskningsråd	Det Strategiske Forskningsråd yder finansiel støtte til forskning, der adresserer og søger at løse de velstands- og velfærdsmæssige udfordringer, Danmark står overfor.	Ja

Innovationsnetværk	Der er to overordnede formål med innovationsnetværk: <ul style="list-style-type: none"> • At styrke offentligt-privat samspil samt videndeling og udvikling mellem videninstitutioner og virksomheder om forskning og innovation. • At styrke innovation og forskning i danske virksomheder og derigennem fremme videnbaseret vækst i erhvervslivet. 	Ja
Innovations-konsortier	Formålet med innovationskonsortier er at styrke samarbejdet mellem videninstitutioner og virksomheder om innovation og videnspredning til gavn for især erhvervslivet.	Nej
Program for Brugerdreven innovation (lukket)	Programmet havde til formål at styrke brugerdreven innovation i danske virksomheder og offentlige institutioner.	Ja
Pulje om medarbejderdreven innovation i den offentlige sektor (lukket)	Puljen havde til formål at støtte innovationsforløb i stat, regioner og kommuner, hvor medarbejdere driver nytænkning frem – f.eks. i samspil med brugere, ledere, interessenter eller private virksomheder.	Nej
Innovationsloven (lukket)	Innovationsloven under Fødevareministeriet gav mulighed for tilskud til projekter vedrørende innovation, forskning og udvikling inden for fødevarer-, jordbrugs- og fiskerisektoren. Hensigten med loven var at skabe en udvikling af produkter, produktionsprocesser eller markeder, som ellers ikke ville have fundet sted, eller først ville have fundet sted på et senere tidspunkt.	Ja
Grønt Udviklings- og Demonstrations Program	Grønt Udviklings- og Demonstrations Program (GUDP) har til formål at skabe bedre sammenhæng mellem anvendt forskning, udvikling og demonstration af viden inden for områderne fødevarer, jordbrug, fiskeri og akvakultur. Programmet skal medvirke til, at der bliver givet midler til de forsknings-, udviklings- og demonstrationsprojekter, som har de største potentialer og bidrager mest til en konkurrence- og bæredygtig fødevarer- eller non food produktion.	Nej
Caretech Innovationcenter	Virksomheder kan gennem centret udvikle nye projekter, der skal skabe innovative it-løsninger i sundhedssektoren i regionen såvel som i resten af landet og i udlandet.	Nej
Center for Sundhedsinnovation	Centret har til formål at forbedre kvaliteten og effektiviteten på Region Hovedstadens hospitalsenheder gennem udvikling og fremme af innovative teknologier, services og organisationsformer i nært samarbejde mellem sundhedssektoren og det private erhvervsliv. Målet er forøget fokus på patienten.	Ja
Fornyelsesfonden	Fornyelsesfondens formål er at skabe vækst, beskæftigelse og eksport, særligt i små og mellemstore virksomheder. Fonden støtter virksomheders forretningsmuligheder inden for grøn vækst og velfærd samt understøtter omstilling til nye erhvervs- og vækstmuligheder i hårdt ramte områder.	Ja
Forebyggelsesfonden	Forebyggelsesfondens overordnede formål er at give støtte til projekter, der forebygger og forhindrer fysisk og psykisk nedslidning på de danske arbejdspladser.	Ja
Byfornyelseslovens forsøgs- og udviklingsmidler	Målet med forsøgsmidlerne er, at der stadig sker metodeudvikling og afprøvning af nye, innovative indsatser, som fremmer udviklingen af vores byer og boliger.	N/A
Puljer på sociale områder	Socialministeriet har en række puljer på det sociale område, der på forskellig vis skal bidrage til at løse udfordringer på området. I øjeblikket er alle puljer lukkede.	Ja

Pulje til støtte til udviklingsprojekter, som forebygger eller reducerer social udsathed eller medvirker til en forbedret integration udført af NGO'er, frivillige organisationer mv. (satspuljen 2012)	Puljens formål er at skabe positive resultater for udsatte grupper eller medvirke til en forbedret integration ved at yde støtte til udviklingsinitiativer i forhold til socialt arbejde udført af NGO'er, frivillige organisationer mv. Det er puljens mål gennem støtte til konkrete projekter at fastholde og styrke den rolle, NGO'er, frivillige organisationer, idrætsforeninger mv. har i forhold til at udvikle nye ideer til en bedre social indsats.	Ikke udmøntet endnu
Fonden for Velfærdsteknologi (ATB-Fonden)	Fonden for Velfærdsteknologi har til formål at effektivisere den offentlige sektor gennem udbredelse af ny teknologi, der medfører bedre service til færre penge.	Nej
Nordiske programmer (NordForsk, Topforskningsinitiativet og Nordic InnovationCentre)	NordForsk støtter forskningssamarbejde inden for nationalt prioriterede områder, hvor nordiske forskergrupper samarbejder for at opnå en fælles merværdi. Topforskningsinitiativet skal fremme forskning og innovation på højeste niveau. Der lægges stor vægt på et tæt samarbejde med industri og erhvervsliv for at sikre anvendelse af forskningsresultaterne. Nordisk InnovationsCenter initierer og finansierer projekter, som stimulerer innovation. Nordic InnovationCentre har forskellige tematiske opslag, som løbende annonceres. Nordic InnovationCentre tager også imod ansøgninger uden for opslagene.	N/A
EU's 7. ramme-program for forskning, teknologisk udvikling og demonstration (FP7)	EU støtter forskning og udvikling af ny højteknologi via EU's 7. ramme-program for forskning (FP7). Mulighederne i programmet er mangfoldige. Fra banebrydende sundhedsprojekter over individuelle stipendier til særlige puljer rettet mod virksomheder.	Nej
Regionale udviklingsmidler	De regionale midler gives til projekter, der omsætter den regionale erhvervsudviklingsstrategi til handling. På årsbasis drejer det sig om 500 mio. kr.	Ja

Kilde: DAMVAD, 2012.

KVANTITATIV UNDERSØGELSE AF PROFESSIONSHØJSKOLERNES DELTAGELSE I DET FORMELLE INNOVATIONSFREMME SYSTEM

Kortlægning af virkemiddelsapparatet er suppleret med en kvantitativ undersøgelse af professionshøjskolerne deltagelse i det formelle innovationsfremmesystem, herunder hvilke programmer de hhv. deltager og ikke deltager i, samt hvem de samarbejder med. Undersøgelsen baserer sig på udtræk fra DAMVAD's samspilsdatabase, som er en database, der dækker projekter og deltagere i alle større offentlige forsknings- og innovationsprogrammer. Samspilsdatabasen holder styr på, hvilke projektyper og virkemidler, som danske virksomheder, universiteter, øvrige videnorganisationer, GTS'er og organisationer deltager og samarbejder i. Databasen kortlægger, hvilke konkrete aktører der samarbejder med hinanden inden for hvert enkelt projekt. Med afsæt i viden herom fremstår en unik analytisk database til at belyse forskellige aktørers deltagelse i offentlige virkemidler på forskning og innovationsområdet. Sammenlagt indeholder databasen mere end 4.200 forskellige projekter, som indrammer knap 12.000 danske aktørers deltagelse, heraf over 5.000 individuelle

virksomheder.

Programmer indeholdt i samspilsdatabasen:

PROGRAMMER/PULJER

ABT-Fonden (nu Fonden for Velfærdsteknologi)
 Brugerdriven innovation
 ELFORSK
 EU's 6. ramme-program
 EU's 7. ramme-program
 EUREKA
 Fornyelsesfonden
 ForskEL
 Forskningskupon
 Fødevare Innovation
 Højteknologifonden
 Innovationskonsortier
 Regionale programmer
 Regionalfonden
 Socialfonden
 Strategisk forskningsråd
 Videnkupon database¹⁰

¹⁰ Denne del af databasen er under opdatering. Der mangler data fra FI vedrørende universiteternes deltagelse i Videnkupon.

